

GRØNLANDSKE BØRN I DANMARK



10:03

ELSE CHRISTENSEN

10:03

GRØNLANDSKE BØRN I DANMARK

ELSE CHRISTENSEN

KØBENHAVN 2010

SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

GRØNLANDSKE BØRN I DANMARK

Afdelingsleder: Anne-Dorthe Hestbæk

Afdelingen for børn og familie

Undersøgelsens følgesgruppe:

Ellinor Colmorten, Indenrigs- og Socialministeriet

Tina Frausing, Foreningen Grønlandske Børn

Anne Sophie Gravesen, BørneCenter Bornholm

Katrine Kleist, Kalaallit Illuutaat – Det Grønlandske Hus

Charlotte Søndergaard, Børneafdelingen Regionshospitalet Herning

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7487-963-3

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Polfoto/Finn Frandsen

Oplag: 600

Tryk: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2010 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver SFI's publikationer, bedes sendt til centret.

INDHOLD

	FORORD	7
	RESUMÉ	9
1	GRØNLANDSKE BØRN I DANMARK	13
	Undersøgelsens indhold	16
	Undersøgelsens formål	17
	Den anvendte metode	18
	Et bud på antal grønlandske børn i Danmark	19
	Børn/familier i undersøgelsen	21
	Børnenes alder	22
	Styrker og svagheder i undersøgelsen	23
2	FAMILIER I UNDERSØGELSEN	25
	Børnenes mødre	25
	Karakteristik af børnene som grønlandske eller danske	26
	Børnenes sproglige kompetencer	28
	Familierne	29

	Børn i skilte familier	32
	Inddeling af familierne i fire familietyper	33
3	SKOLEGANG OG FRITIDSAKTIVITETER	35
	Børnene er glade for at gå i skole	36
	Fritidsaktiviteter	39
	Opsummering	41
4	BØRNEENS TRIVSEL	43
	Børns trivsel belyst via styrker og vanskeligheder	44
	Børnenes vanskeligheder målt på SDQ-skemaet	46
	Børnenes temperament	51
	Børn, der bliver slået eller drillet af andre børn	52
	Børn, der er nemme eller svære at opdrage	53
	Familietyper og trivselsproblemer	54
	Kontakt med socialforvaltningen om barnet	55
	Opsummering	56
5	FAMILIERNES RESSOURCER	59
	Morens skolegang og erhvervsuddannelse	60
	Farens skolegang og erhvervsuddannelse	61
	Uddannelsesmæssige ressourcer	63
	Familiernes økonomiske ressourcer	64
	Morens tilknytning til arbejdsmarkedet	65
	Farens tilknytning til arbejdsmarkedet	67
	Samlet om arbejdsmæssige ressourcer	68
	Familiernes omsorgsmæssige ressourcer	70
	Samlet om omsorgsmæssige ressourcer	77
	Familiernes sociale netværksressourcer	78
	Afsluttende om familiernes ressourcer	80
	LITTERATUR	85

FORORD

Gennem de senere år har der været en øget interesse for grønlandske voksne i Danmark. I forbindelse med udarbejdelsen af magtudredningen for nogle år siden blev levevilkårene for voksne grønlandere beskrevet. Man fandt her, at flertallet af grønlanderne i Danmark har et godt liv, især hvis de er gift eller samlevende (Togeby, 2002). Samtidig blev forholdene for de socialt dårligst stillede grønlandere beskrevet i Socialministeriets Hvidbog (2004), hvor der blandt andet blev peget på, at en stor del af de socialt belastede grønlandere har svært ved at blive integrerede i det danske samfund, selvom de er danske statsborgere.

Indtil nu er der imidlertid ikke blevet foretaget nogen systematiske undersøgelser af levevilkårene for grønlandske *børn* i Danmark. Der findes således ikke nogen forskningsbaseret viden om disse børns familieforhold, opvækst og trivsel, ligesom der ikke findes nogen sikker viden om, hvor mange grønlandske børn der vokser op i Danmark.

Formålet med denne undersøgelse er at få en bedre viden om trivsel og opvækstvilkår for grønlandske børn, som bor i Danmark sammen med en eller begge forældre. Et væsentligt element er at belyse, hvordan de grønlandske børn klarer sig socialt og psykisk for at afklare, om de har det ligesom andre børn i Danmark, eller om der er særlige vanskeligheder, man bør være opmærksom på. Der foretages derfor i det omfang, det er muligt, en sammenligning af undersøgelsens resultater og resultater fra SFT's børneforløbsundersøgelse fra de to dataindsamlinger i

2003 og 2007. Undersøgelsen er gennemført umiddelbart efter undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009) og indeholder i vid udstrækning de samme spørgsmål. Det er derfor muligt også at sammenholde undersøgelsens resultater med resultaterne fra undersøgelsen af børn i Grønland. Der foretages således en sammenligning af forholdene for grønlandske børn i Danmark med forholdene for henholdsvis danske børn i Danmark og grønlandske børn i Grønland.

Rapporten er udarbejdet af seniorforsker, mag.art. Else Christensen. Med.o.kir.dr., barnlökare Annlis Söderholm har som ekstern referee bidraget med kommentarer, gode forslag og konstruktiv kritik.

Rapporten er finansieret af Egmont Fonden, Helsefonden og SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

København, marts 2010

JØRGEN SØNDERGAARD

RESUMÉ

Denne undersøgelse handler om grønlandske børn i Danmark. Det er den første danske undersøgelse, der specifikt fokuserer på forholdene for de grønlandske børn i Danmark.

I undersøgelsen gør vi rede for, om mødrene opfatter børnene som grønlandske eller danske, børnenes skolegang og fritidsaktiviteter, børnenes trivsel, familiernes ressourcer og statistiske sammenhænge mellem ressourcer og trivsel. Mere specifikt er undersøgelsens formål at belyse, hvordan de grønlandske børn klarer sig socialt og psykisk, samt at sammenligne børnenes forhold med sammenlignelige data henholdsvis for andre børn i Danmark, som beskrevet i SFT's børneforløbsundersøgelse (Christensen, 2004; Mattsson et al., 2008), og for grønlandske børn i Grønland, som beskrevet i undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009). Undersøgelsen er gennemført via telefoninterview med de udtrukne børns mødre.

BØRNENE I UNDERSØGELSEN

Grønlandske børn i Danmark er ikke en entydig størrelse. For hvem er egentlig de grønlandske børn? Hvad skal der til, for at man er grønlænder? Og hvem afgør, hvad der skal til? En enkel måde at finde ud af det på er at spørge folk, hvad de selv mener, og så kategorisere efter svaret. Men når man skal finde folk via et udtræk fra Danmarks Statistik, kan

det ikke gøres på denne måde. Vi valgte derfor at opstille nogle kriterier for, at et barn kunne indgå i undersøgelsen:

- at barnet bor i Danmark i juli 2008
- at der blandt barnets to forældre og fire bedsteforældre er mindst to personer, som er født i Grønland eller aktuelt er bosat i Grønland
- at barnet er født i perioden 1/1-1994 til 31/12-2004.

På baggrund af disse kriterier foretog Danmarks Statistik et udtræk på i alt 1.110 børn. Da vi kun ønskede at inddrage et barn fra hver familie, var der 639 børn, som kunne indgå i undersøgelsen. Ud af disse endte 75 pct. med at deltage. Det vil sige, at svarprocenten er på 75, hvilket er lidt lavere end almindeligt i tilsvarende undersøgelser. En del af frafaldet skyldes, at vi ikke opnåede kontakt med 9 pct. af familierne.

Det er formentlig overvejende de socialt svageste familier, der i den forbindelse er udgået af undersøgelsen, hvilket betyder, at undersøgelsens resultater kan give et lidt for positivt billede af forholdene for de grønlandske børn i Danmark.

DE FLESTE BØRN HAR EN GRØNLANDSK MOR OG EN DANSK FAR
Undersøgelsen viser, at det store flertal af børnene har en grønlandsk mor og en dansk far (eventuelt en dansk mor og en grønlandsk far). Børnene i disse familier er født og opvokset i Danmark, de taler dansk, størstedelen taler ikke grønlandsk. Børnenes forældre karakteriserer dem som danske.

Disse børn og deres familier er i lige så høj grad danske som grønlandske. Mange vil have en positiv tilknytning til Grønland (landet, naturen, kosten, familie, venner, aktiviteter), men deres livsform er i vid udstrækning dansk.

BØRN MED TO GRØNLANDSKE FORÆLDRE

Der er et mindretal af børn med to grønlandske forældre. Der er enten tale om børn, der bor med en enlig grønlandsk mor, eller børn, der bor med to grønlandske forældre. Børnene vil oftest være født i Grønland og have levet en periode i Grønland, inden de kom til Danmark.

Forældrene i disse familier karakteriserer også i vid udstrækning deres børn som danske, kun en fjerdedel karakteriserer deres børn som

grønlandske. De fleste børn taler dansk, kun knap en tredjedel taler enten nogenlunde eller godt grønlandsk.

Det, at børnene karakteriseres som danske og kun i beskedent omfang taler grønlandsk, kan formentlig ses som et tegn på, at familiens voksne er flyttet til Danmark med tanken om, at både de og deres børn skal forblive i Danmark.

FLERE FORÆLDRE MED SVAGE RESSOURCER

Børnene har generelt hverken flere eller færre problemer end andre børn i Danmark. Der er en lidt mindre andel ressourcestærke forældre end i SFI's børneforløbsundersøgelse, omtrent lige så mange delvist ressource-svage og lidt flere ressourcevage familier. Men der er dog ikke tale om nogen voldsom stor forskel.

Det er primært familierne med to grønlandske forældre, der kan karakteriseres som ressourcevage eller delvist ressourcevage. I denne gruppe er der således langt færre forældre med en erhvervsuddannelse, flere forældre uden tilknytning til arbejdsmarkedet og med dårlig økonomi og flere familier, hvor de voksne har så mange vanskeligheder selv, at der kun er få ressourcer til at drage omsorg for børnene.

SAMMENFATNING

Det generelle billede er, at børnene og deres familier stort set har det som alle andre familier i Danmark, forstået som, at der er den samme fordeling af børn med og uden problemer og af familier med og uden ressourcer.

Den del af familierne, der har færrest ressourcer, og hvor børnene har de fleste vanskeligheder, er familier med to grønlandske forældre, uanset om forældrene lever sammen, eller moren lever alene med barnet. Denne gruppe familier har færre ressourcer, end hvad der gælder for gennemsnittet af familier i Grønland (Christensen et al., 2009).

Børn i de ressourcevage familier med to grønlandske forældre har på de fleste af de undersøgte områder flere problemer end andre børn i undersøgelsen (og i Danmark) har. Til gengæld har børnene på en række punkter færre problemer, end børnene i Grønland har. Det gælder især i relationen til jævnaldrende, og hvordan de klarer sig i skolen.

For alle familier er det bemærkelsesværdigt, at det er så få børn, der taler bare et nogenlunde godt grønlandsk. Nogle af forældrene taler

ikke selv grønlandsk, og de kan selvfølgelig ikke lære deres børn at gøre det. Men forældre, der selv taler sproget, ville kunne lære barnet at tale grønlandsk, såfremt man ønskede, at barnet skulle have denne kompetence.

Danmark har ikke nogen nedskrevne sproglige rettigheder for grønlændere (og deres børn), der lever i Danmark, ligesom der – så vidt vi er orienteret – ikke er noget offentligt tilbud om sprogundervisning for grønlandske børn.

GRØNLANDSKE BØRN I DANMARK

Grønlændere er danske statsborgere og får danske centrale personregistreringsnumre (cpr-numre). Det betyder, at grønlandere, som bor i Danmark, indgår som danskere i statistiske opgørelser. Danmarks Statistik har derfor ikke specifikke informationer om grønlandere, som bor i Danmark. Der findes således heller ikke nogen præcis viden om, hvor mange grønlandske børn der vokser op i Danmark, ligesom der ikke findes nogen systematisk viden om, hvordan de vokser op, og hvilke vilkår de vokser op under.

Mange danskere har dog praktiske erfaringer fra møder med grønlandere. I flere af de større byer er der en hel del grønlandere i bylivet. De grønlandere, der er mest iøjnefaldende, er de socialt dårligt stillede grønlandere, som tilsyneladende enten ikke har børn eller ikke lever sammen med deres børn. Det betyder, at temaet 'børn' måske ikke er det første, der melder sig, når man tænker på grønlandere i Danmark.

Inden for det praktisk sociale område findes en hel del viden om grønlandske børn bosat i Danmark, der har det svært – primært i form af viden om konkrete børn, som har været i kontakt med det sociale system. Der er fortsat enkelte handicappede grønlandske børn, der bor på institutioner i Danmark, ikke mange, men stadigvæk nogle børn. Der er også grønlandske børn, som er anbragt i plejefamilie, på et opholdssted

eller en døgninstitution¹ på grund af forholdene i hjemmet eller eventuelt på grund af egne problemer. Tilsvarende vil man inden for skolevæsenet have kendskab til, at nogle af de børn, der har mange vanskeligheder, er grønlandske, ligesom socialforvaltningerne vil have grønlandske børn og forældre som klienter.

Vi er således vidende om, at nogle grønlandske børn i Danmark har det rigtig svært og måske ikke altid får den hjælp, de har mest brug for². Men vi ved ikke, hvor mange børn det handler om, og vi ved heller ikke, hvor stor en andel af de grønlandske børn i Danmark der har det svært.

BØRN I ALMINDELIGE FAMILIER

Helt almindelige grønlandske børn, der bor i Danmark sammen med en eller begge forældre, er der slet ikke nogen systematisk viden om. Vi ved ikke, hvor mange børn der har to grønlandske forældre, og hvor mange der har en grønlandsk og en dansk forælder. Vi ved heller ikke, hvordan de grønlandske børn lever, om de fx klarer sig lige så godt som danske børn, eller om de har særlige vanskeligheder, ligesom vi ikke ved noget om ressourcerne i de familier, børnene lever i.

UNDERSØGELSER OM VOKSNE GRØNLÆNDERE I DANMARK

Gennem de senere år har grønlændere og grønlænderes livsvilkår i Danmark fået en øget opmærksomhed. I forbindelse med magtudredningen³ blev der foretaget en undersøgelse af grønlænderes liv i Danmark (Togeb, 2002), året efter fik Socialministeriet udarbejdet en Hvidbog med oplysninger om socialt udsatte grønlændere (2003), og endelig fik Det Grønlandske Hus i Odense udarbejdet en rapport om grønlænderes

-
1. Børn i Grønland, som, man beslutter, skal bo på en døgninstitution, kan komme til at flytte til Danmark for at komme på institution, fx hvis der er specielle forhold, som man ikke kan tackle i Grønland, men det kan også ske af andre grunde, da grønlændere er danske statsborgere (se Bengtsson & Jakobsen, 2009).
 2. Dette var en del af udgangspunktet for, at Foreningen Grønlandske Børn igangsatte et projekt med særlig støtte til grønlandske børn i Danmark. Projektet løber indtil udgangen af 2010.
 3. I 1994 nedsatte Folketinget et udvalg vedrørende en analyse af demokrati og magt i Danmark. Udvalget afgav beretning i 1997 og foreslog at igangsætte en dansk magtudredning. Undersøgelsen om grønlænderes liv i Danmark er en af flere bøger fra magtudredningen.

sociale vilkår på Fyn (2005). De tre rapporter har med deres forskellige vinkler alle bidraget med ny viden.

Alle tre rapporter peger på, at der tilsyneladende er uforholdsmæssigt mange grønlandere i Danmark, der lever af overførselsindkomster. Togeby (2002) finder, at det drejer sig om cirka halvdelen af grønlanderne i Danmark. Rapporten om grønlanderes sociale vilkår på Fyn finder ligeledes, at mere end halvdelen af grønlanderne er uden for arbejdsmarkedet. Desuden finder man, at cirka halvdelen af de grønlandere i Odense Kommune, der lever af kontanthjælp, er en meget udsat gruppe med mange svære problemer, mens den anden halvdel alene har ledighed som problem. I begge rapporter påpeger man desuden, at grønlandere i Danmark tilsyneladende har meget forskellige sociale forhold, samtidig med (og til trods for), at der er en stor del, der ikke har indtægt via erhvervsarbejde⁴.

Togeby (2002) finder, at flertallet af grønlanderne i Danmark har et godt liv og er tilfredse med at bo i Danmark. Der er størst tilfredshed blandt gifte eller samlevende personer, mens den største utilfredshed findes hos politisk bevidste, unge mennesker, der tilslutter sig politiske holdninger i Grønland om større selvstændighed⁵ samt i nogen grad hos de socialt dårligst stillede.

SOCIALT DÅRLIGT STILLEDE GRØNLÆNDERE

I Socialministeriets Hvidbog (2003) beskrives forholdene for de socialt dårligt stillede grønlandere. Her peges der på, at en stor del af de socialt belastede grønlandere har haft svært ved at blive integrerede i det danske samfund, selvom de er danske statsborgere. For eksempel er der en del, der kun taler dårligt dansk.

Kofoeds Skole⁶ har kontakt med cirka 300 socialt belastede grønlandere om året og angiver, at omkring 1.000 grønlandere i Danmark lever et risikofyldt socialt liv og selv oplever, at de hører til på bunden af samfundet (Bjørkøe, 2008). De 1.000 grønlandere anslås ifølge Kofoeds Skole at udgøre knap 10 pct. af alle grønlandere i Danmark.

4. I nogle tilfælde kan der dog være tale om uddannelsessøgende, der ikke har erhvervsarbejde.

5. Dette kan dog have ændret sig efter 21. juni 2009, hvor Grønland fik selvstyre.

6. En selvejende institution, som yder hjælp til selvhjælp til mennesker med sociale problemer.

I forbindelse med debatten om socialt belastede grønlandere er der peget på, at grønlandere, netop fordi de er danske statsborgere, risikerer at få mindre hjælp til integrationen end indvandrere og flygtninge fra andre lande, ligesom der peges på en øget risiko for egentlig diskrimination. Specielt Kofoeds Skole peger på sådanne risici og understreger, at det derfor er vigtigt at møde de stærkt socialt udsatte grønlandere på en måde, som er i overensstemmelse med den grønlandske kultur, så man ikke med en uhensigtsmæssig kontaktform skubber disse mennesker endnu længere væk fra deltagelse i et samfundsmæssigt fællesskab.

De dårligst stillede grønlandere er ofte hjemløse og har alvorlige misbrugsproblemer med alkohol, hash og andre stoffer, og næsten halvdelen af de dårligst stillede er kvinder. En del af de socialt dårligt stillede har børn. I nogle tilfælde bor børnene hos familie i Grønland, i andre tilfælde er børnene anbragt uden for hjemmet, enten i Grønland eller i Danmark. Børnene vil normalt ikke bo sammen med den socialt stærkt belastede forælder.

UNDERSØGELSENS INDHOLD

Undersøgelsen handler om grønlandske børn, der bor i Danmark sammen med en eller begge forældre. Den er bygget op, så indholdet ligger tæt op ad to store undersøgelser, som er gennemført af SFI i de senere år. Det er undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009) og den danske børneforløbsundersøgelse, der følger børn født i 1995. Fra denne forløbsundersøgelse inddrages primært viden fra dataindsamlingen i 2003, som er publiceret i undersøgelsen *7 års børneliv* (Christensen, 2004), og fra den seneste afsluttede dataindsamling i 2007, der er publiceret i *11-årige børns hverdagsliv og trivsel* (Mattsson et al., 2008). Undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009) indeholder oplysninger om knap 1.000 grønlandske børn i alderen 0-14 år, mens den danske børneforløbsundersøgelse indeholder oplysninger om knap 5.000 danske børn, der i 2003 og 2007 er henholdsvis 7 og 11 år gamle.

Undersøgelsen anvender i vid udstrækning spørgsmål, som tidligere er anvendt i undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009), og spørgsmål, der er anvendt i SFI's børneforløbsundersøgelse, specielt de spørgsmål i børneforløbsundersøgelsen, der blev anvendt i dataindsamlingen i 2003. Det betyder, at det på en række punkter vil være muligt

at sammenligne forholdene for de grønlandske børn i Danmark med forholdene for henholdsvis grønlandske børn i Grønland og danske børn i Danmark.

Undersøgelserne om henholdsvis grønlandske børn i Grønland og grønlandske børn i Danmark er bygget op på samme måde med hensyn til, hvilke børn der deltager, ligesom der i vid udstrækning er brugt samme spørgsmål. Det er derfor muligt at sammenholde de indsamlede informationer på alle spørgsmål.

For SFI's børneforløbsundersøgelse om danske børn i Danmark er mulighederne for sammenligning mere begrænsede, idet de danske børn alle er henholdsvis 7 eller 11 år gamle. Alligevel vil der dog, i det omfang data tillader det, blive foretaget generelle sammenligninger af livsvilkår og trivsel for grønlandske børn i Danmark med forholdene for grønlandske børn i Grønland og danske børn i Danmark.⁷

Undersøgelsen indhenter en række forskellige oplysninger:

- Forældrenes herkomst (om det enkelte barn har to grønlandske eller en grønlandsk og en dansk forælder)
- Forældrenes opfattelse af barnets nationale tilhørsforhold (opfattes barnet som grønlandsk og/eller som dansk)
- Barnets sproglige kompetencer på grønlandsk og på dansk
- Barnets skolegang og fritidsaktiviteter
- Barnets trivsel
- Familiens ressourcer.

Desuden undersøger vi, om vi kan pege på sammenhænge mellem familiens ressourcer og børnenes trivsel.

UNDERSØGELSENS FORMÅL

Undersøgelsen giver de første svar på nogle af de mange ubesvarede spørgsmål om opvækstvilkårene for grønlandske børn i Danmark. Vi

7. Sammenligningen bliver mere deskriptiv end analytisk. Primært fordi der er tale om børn i forskellige aldersgrupper, således at de grupper, der kan sammenlignes, bliver så små, at der næppe kan laves ordentlige statistiske analyser.

fokuserer på børn, der bor sammen med en eller begge forældre. Børn, der er anbragt uden for hjemmet, eller som bor i Danmark, mens de går på efterskole, indgår ikke i undersøgelsen.

Undersøgelsen redegør for, om forældrene opfatter børnene som grønlandske eller danske, for børnenes skolegang og fritidsaktiviteter, børnenes trivsel, familiernes ressourcer og statistiske sammenhænge mellem ressourcer og trivsel. Mere specifikt er undersøgelsens formål at belyse, hvordan de grønlandske børn klarer sig, samt at sammenligne børnenes forhold med sammenlignelige data, dels om forholdene for andre børn i Danmark, som beskrevet i SFI's børneforløbsundersøgelse (Christensen, 2004; Mattsson et al., 2008), dels om forholdene for grønlandske børn i Grønland, som beskrevet i undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009).

Desuden anslår vi, hvor mange grønlandske børn i alderen 3-14 år der bor i Danmark sammen med én eller begge forældre. Dog må der her tages det forbehold, at vi kun får svar på det, vi spørger om. Der findes nemlig ikke nogen autoriseret definition af, hvad det vil sige at være et grønlandsk barn i Danmark. Undersøgelsen opstiller en pragmatisk definition af, hvilke børn der i denne sammenhæng karakteriseres som grønlandske. Inden for den ramme kan vi få oplyst det antal grønlandske børn i alderen 3-14 år, der sammen med én eller begge forældre bor i Danmark.

DEN ANVENDTE METODE

Det er en kvantitativ undersøgelse. Via Danmarks Statistik er der udtrukket børn født i perioden 1. januar 1994–31. december 2004, hvor mindst to af henholdsvis forældrene eller bedsteforældrene (to af i alt seks personer) er født i Grønland. Aldersgruppen knap 3-14 år er valgt, fordi de fleste af de stillede spørgsmål ikke er relevante for de yngste børn.

DATAINDSAMLING

Dataindsamlingen er sket via strukturerede telefoninterview på dansk med danske interviewere, dog har der været mulighed for at blive interviewet på grønlandsk, hvis der var sproglige vanskeligheder. Som udgangspunkt er det barnets mor, der er blevet interviewet, men hvis det

ikke har kunnet lade sig gøre, er barnets far blevet interviewet. Der er ikke nogen af børnene, der selv blev interviewet. I det følgende vil de interviewede forældre for overskuelighedens skyld blive betegnet som 'mødre', selvom der også er blevet interviewet enkelte fædre.

Begrundelsen for, at vi har valgt at interviewe barnets mor (og ikke faren eller barnet selv), er, dels at flertallet af børnene var små (yngre end 11 år), og at det derfor kunne være problematisk telefonisk at indsamle præcise svar fra børnene i en kvantitativ undersøgelse. Dels at det var bedst så vidt muligt konsekvent at interviewe enten mødre eller fædre for at få mere sammenlignelige data. Valget faldt på børnenes mødre, fordi data i både den grønlandske og i den danske undersøgelse, som vi vil sammenligne denne undersøgelses resultater med, er indsamlet via interview med de udvalgte børns mødre (se Christensen, 2004; Christensen et al., 2009; Mattsson et al., 2008). Dataindsamlingen blev gennemført af interviewere fra SFI-Survey. Den foregik i efteråret 2008, og data er blevet bearbejdet i løbet af 2009.

ET BUD PÅ ANTAL GRØNLANDSKE BØRN I DANMARK

Der er (som tidligere nævnt) ikke nogen autoriseret definition på, hvad der skal til, for at man er grønlænder. Der findes således ikke en karakteristik af, hvor mange grønlandske forfædre man skal have, om man skal være født i Grønland, om man skal kunne tale grønlandsk, eller hvor længe man skal have boet i Grønland for at blive karakteriseret som grønlænder. Heller ikke i Grønland har man nogen entydig definition. Alle grønlændere er danske statsborgere.

I undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009), der foregik i Grønland, blev de interviewede simpelthen spurgt om, hvorvidt de selv mente, de var grønlændere, danskere eller begge dele, og det fungerede uden vanskeligheder. Langt de fleste oplyste, at de var grønlændere.

Når man skal trække ud til interview gennem det centrale personregister, kan man imidlertid ikke ved udtrækningen spørge, om de udtrukne opfatter sig som danske eller grønlandske.

I Danmarks Statistik er det registreret, hvor folk er født, så man kan få at vide, hvem der er født i Grønland. Vi valgte, at undersøgelsen skulle omfatte børn, der aktuelt (dvs. i juli 2008) havde bopæl i Danmark,

hvor der blandt barnets to forældre og fire bedsteforældre skulle være mindst to personer, som var født i Grønland og/eller aktuelt var bosiddende i Grønland. Det førte til et udtræk på i alt 1.110 børn født i perioden 1994-2004.

De 1.110 børn kan formentlig ikke anses for det korrekte antal grønlandske børn i Danmark. For eksempel kan en grønlandsk forælder være født i Danmark og have forældre, der er flyttet til Danmark for at være pensionister i Danmark. Hvis en forælder med den baggrund er gift med en dansker, vil barnet måske ikke have to forældre/bedsteforældre, der opfylder de opstillede kriterier for at være grønlander. Det har således ikke været muligt at opstille fuldstændigt sikre kriterier. Men med de opstillede kriterier har vi truffet et valg, som angiver de rammer, undersøgelsen er foretaget inden for.

GRØNLÆNDERE OG/ELLER DANSKERE

I en stor del af familierne er kun den ene partner grønlander med grønlandske forældre, og det er formentlig forskelligt, hvordan familierne selv opfatter deres (og deres børns) position som henholdsvis grønlandere og/eller danskere.

I hvert fald blev det undervejs klart, at ikke alle børn/familier udvalgt efter de anvendte kriterier opfatter sig selv som grønlandere. Nogle familier ønskede ikke at deltage i undersøgelsen netop med den begrundelse, at familien følte sig som dansk og ikke længere havde nogen særlig relation til Grønland. En familie reagerede på forespørgslen, om de ville deltage i undersøgelsen, med følgende mail:

Tak for jeres henvendelse, men vi ønsker ikke at deltage i undersøgelsen om grønlandske børn. Vores børn er født i Danmark og kender ikke noget til det grønlandske liv. Derfor ønsker vi ikke, at I kontakter os.

Spørgsmålet om, hvor mange grønlandske børn der bor i Danmark, og om familiernes oplevelse af at være grønlandere kan således ikke besvares fyldestgørende. En del familier forstår sig selv som danske med en grønlandsk baggrund, mens andre familier fastholder, at de er grønlandske. Der er mange forskellige forhold, som må antages at have betydning for familiernes selvforståelse på dette punkt, men som ikke er med i

undersøgelsen. Det kunne være spændende at få belyst, men det ville kræve en ny og helt selvstændig undersøgelse.

BØRN/FAMILIER I UNDERSØGELSEN

Efter de opstillede kriterier fandt vi som sagt frem til 1.110 børn, som det kunne være relevant at inddrage i undersøgelsen. I alt 85 af børnene havde forældre, der i folkeregistret var registrerede som personer, der ikke ønskede at deltage i videnskabelige undersøgelser. Disse børn udgik derfor af undersøgelsen. Andre 22 børn havde aktuelt bopæl i Grønland, da de skulle kontaktes og udgik også.

I alt 44 børn boede ikke sammen med nogen af forældrene. I nogle tilfælde kan der være tale om børn, som er i Danmark for at gå i skole, i andre tilfælde kan det være børn, som er hos en dansk plejefamilie, på et opholdssted eller på en døgninstitution. Det kan bestemt være relevant også at undersøge disse børns forhold, men da det drejer sig om så få børn, kan det i en kvantitativ undersøgelse ikke lade sig gøre at lave specifikke analyser, der præcist ser på disse grupper og deres forhold. Udeladelsen af disse grupper er også i overensstemmelse med undersøgelsens målsætning om at belyse forholdene for børn, der boede hos én eller begge forældre.

Efter at ovennævnte børn/grupper var udgået, var der i alt 959 børn tilbage. Cirka en tredjedel, nemlig 384 børn, var enebørn, de andre børn havde en, to eller tre søskende. Da vi kun ønskede at foretage interview vedrørende ét barn på hver adresse/i hver familie, betød det, at der i alt var 650 børn, som det var relevant at inddrage i undersøgelsen.

I familier med mere end ét barn blev der foretaget et tilfældigt valg af, hvilket barn der skulle indgå i undersøgelsen. Eftersom der kun blev udtrukket ét barn fra hver familie, har vi undersøgt, om der var en aldersmæssig skævhed imellem de udvalgte børn og alle udtrukne børn, men det har ikke været tilfældet. De børn, der blev udtrukket til interview, bør således udgøre et repræsentativt udsnit af grønlandske børn i Danmark i alderen 3-14 år, som bor sammen med en eller begge forældre, og som har mindst to forældre eller bedsteforældre, der er født eller aktuelt bosiddende i Grønland.

Da familierne blev kontaktet, var der dog alligevel 11 af de udtrukne børn, hvor den adspurgte forælder oplyste, at begge forældre var

danske. Vi ved ikke, om det betyder, at der var sket en fejl i udvælgelses-proceduren, eller om forældrene følte sig som danske og derfor svarede, de var danske, uanset udvælgelseskriterierne. Disse børn indgår ikke i undersøgelsens analyser. Det vil sige, at i alt 639 af de udtrukne børn kunne indgå i undersøgelsen.

SVARPROCENT

Undersøgelsen indeholder interview med 463 mødre og 19 fædre til de i alt 639 børn. Det betyder, at 75 pct. af de adspurgte deltog i interviewet. 9 pct. ønskede ikke at deltage i undersøgelsen, og andre 9 pct. lykkedes det ikke at træffe. For de øvrige familier/mødre, der ikke deltog i interviewet, var begrundelsen sygdom, handicap eller andet.

Svarprocenten på 75 er lavere end i de to undersøgelser, vi sammenligner resultaterne med. Undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009) havde en svarprocent på 90, og i SFT's danske børneforløbsundersøgelse fra 2003 var svarprocenten 83, mens den i børneforløbsundersøgelsen fra 2007 var på 80.

Hidtil har vi normalt haft meget høje svarprocenter på undersøgelser, der mere bredt har handlet om børns forhold (som denne). Det er ikke muligt præcist at afgøre, hvad den lavere svarprocent i denne undersøgelse skyldes. Der har været det sædvanlige antal forsøg på at kontakte familierne, og i alt 440 familier blev interviewet senest ved tredje kontaktforsøg. Men der var mange familier, som det ikke lykkedes os at få kontakt med, flere end der sædvanligvis er. Det er ofte tilfældet, at familier, som det ikke lykkes at få kontakt med, vil være familier med mange vanskeligheder og dermed et ustabilt privatliv. Det er derfor muligt/sandsynligt, at frafaldet i særlig grad er sket for socialt vanskeligt stillede familier, men det er ikke noget, vi kan have en sikker viden om.

BØRNENES ALDER

Børnene, der indgår i undersøgelsen, er født i perioden 1994 til 2004, og de er nogenlunde ligeligt fordelt på de forskellige fødeår, se tabel 1.1. Piger og drenge fordeler sig derimod lidt forskelligt på de forskellige fødeår.

TABEL 1.1

Børnene fordelt efter fødeår. Opgjort separat for drenge og piger og samlet for begge køn. Procent.

Fødeår	Begge køn	Piger	Drenge
1994	10	13	8
1995	11	10	12
1996	9	12	6
1997	7	6	8
1998	9	8	10
1999	10	8	13
2000	8	7	9
2001	9	7	10
2002	8	8	9
2003	10	13	6
2004	9	8	10
I alt	100	100	101

Anm.: Procentangivelserne er afrundede og summer derfor ikke nødvendigvis til 100.

STYRKER OG SVAGHEDER I UNDERSØGELSEN

Undersøgelsen er den første større danske undersøgelse om grønlandske børn, der bor i Danmark. Det er derfor en styrke, at undersøgelsen kan give de første svar på spørgsmålene om, hvordan grønlandske børn lever i Danmark.

Det er også en styrke, at undersøgelsen er bygget op efter samme retningslinjer, som undersøgelserne om børn i Grønland og om danske børn (Christensen, 2004; Christensen et al., 2009; Mattsson et al., 2008). Specielt er det en styrke, at den ligger meget tæt op ad undersøgelsen om børn i Grønland. Det er således muligt på en række punkter at sammenligne opvækstforholdene for grønlandske børn i Danmark med grønlandske børn i Grønland, ligesom det er muligt at sammenligne en række forhold for de grønlandske børn i Danmark med en række forhold for danske børn i Danmark.

En svaghed er, at der ikke er klare og faste retningslinjer for, hvordan man definerer, at et barn er grønlandsk. Undersøgelsen har givet et bud på, hvordan det kan gøres, men der vil også være andre muligheder. En del af de børn/familier, der indgår i undersøgelsen, vil for-

mentlig selv opleve, at de er på vej til at blive danske, samtidig med at de alligevel kan føle sig knyttet til grønlandsk kultur og tradition.

Endelig må det siges at være en svaghed, at der er en lavere svarprocent, end vi plejer at have i undersøgelser om børns forhold. Her skal der specielt peges på, at de svageste familier formentlig er underrepræsenterede, og at undersøgelsen dermed kan komme til at beskrive et lidt for positivt billede af børnenes forhold.

FAMILIER I UNDERSØGELSEN

Der er (som tidligere nævnt) ikke nogen entydig definition på, hvad det vil sige at være en grønlandsk familie eller et grønlandsk barn i Danmark. For at få et mere tydeligt billede af, hvordan familierne selv opfatter sig som henholdsvis grønlandske eller danske, vil vi i dette kapitel afdække, om de interviewede mødre (og fædre) ser på sig selv (og deres samlever) som grønlandske eller danske, herunder om den interviewede forælder opfatter barnet som grønlandsk eller dansk. Desuden gennemgår vi, hvordan forældrene karakteriserer barnets sproglige kompetencer på grønlandsk og dansk, samt om forældrene lever sammen.

BØRNEGENES MØDRE

Det første spørgsmål i interviewet af børnenes mødre var: Er du grønlandsk eller dansk, og er barnets far grønlandsk eller dansk? Svarene viser, at de fleste børn er født i en familie med både en grønlandsk og en dansk forælder, flertallet af børnene har en grønlandsk mor.

I alt er der 20 pct. af børnene, der både har en grønlandsk mor og en grønlandsk far, 61 pct. har en grønlandsk mor og en dansk far, mens 20 pct. har en dansk mor og en grønlandsk far (sammenlagt giver det 101 pct., det skyldes, at procentangivelserne er blevet afrundet).

TABEL 2.1

Børnene fordelt efter, om deres mødre og fædre er henholdsvis grønlandske og danske. Procent og antal.

	Børn med grønlandsk far	Børn med dansk far	Procent i alt	Antal
Andel børn med grønlandsk mor	20	61	81	388
Andel børn med dansk mor	20	0	20	94
Procent i alt	40	61	101	
Antal	188	294		482

Anm.: Procentangivelserne er afrundede og summer derfor ikke nødvendigvis til 100.

De grønlandske forældre er næsten alle født i Grønland, mens det samme kun gælder for enkelte af de danske forældre.

BØRNE ER FØDT I DANMARK

De fleste af de børn, der indgår i undersøgelsen, er født i Danmark, det gælder for 70 pct. af børnene. Børn af danske mødre er oftere født i Danmark, end de øvrige børn er, mens børn med to grønlandske forældre oftere er født i Grønland. For børn født i Danmark gælder det, at de i mange tilfælde har boet i Danmark hele eller det meste af deres liv. Men også børn født i Grønland har boet adskillige år i Danmark. De børn, der har boet kortest tid i Danmark, er de yngste børn med to grønlandske forældre.

KARAKTERISTIK AF BØRNE SOM GRØNLANDSKE ELLER DANSKE

Børnenes tilhørsforhold som grønlandske eller danske er belyst ved at spørge mødrene om, hvorvidt de opfatter barnet som grønlandsk, både grønlandsk og dansk eller dansk. Knap to tredjedele svarer, at de opfatter barnet som dansk, knap en tredjedel, at de opfatter barnet som både grønlandsk og dansk, mens den sidste lille gruppe opfatter barnet som grønlandsk, se tabel 2.2.

TABEL 2.2

Børnene fordelt efter morens opfattelse af barnet som værende grønlandsk, grønlandsk/dansk eller dansk. Opgjort separat for forældrenes herkomst. Procent og antal.

	Barnet er grønlandsk	Barnet er grønlandsk/dansk	Barnet er dansk	Procent i alt	Antal
Begge forældre er grønlandske	24	50	26	100	94
Mor er grønlandsk, og far er dansk	2	25	73	100	288
Mor er dansk, og far er grønlandsk	3	15	82	100	90
Samlet procentandel børn	7	28	65	100	472 ¹

1. For i alt 9 børn er spørgsmålet ikke besvaret.

Langt de fleste mødre opfatter således deres børn som danske. Selv for de børn, hvor begge forældre er grønlandske, er der kun 24 pct. af mødrene, der karakteriserer deres barn som grønlandsk. Lige så mange opfatter barnet som dansk, og 50 pct. af mødrene til børn med to grønlandske forældre svarer, at barnet både er grønlandsk og dansk, se tabel 2.2.

I første omgang kan svarene måske virke overraskende, men ved nærmere eftertanke er det logisk, at mødrene har svaret, som de har. For de mange børn, der har én dansk og én grønlandsk forælder, og som desuden er født i Danmark og har boet i Danmark hele deres liv, forekommer det rigtigt nok at svare, at barnet er dansker. Der er formentlig tale om familier, som har tænkt sig at blive boende i Danmark, og som derfor også forestiller sig, at børnene forbliver i Danmark.

Selvom nogle af børnene måske som voksne selv vil opfatte tingene anderledes og svare, at de er grønlandske, eller at de er halvt grønlandsk og halvt danske, så er mødrenes svar formentlig et ægte udtryk for, hvordan forældrene opfatter situationen. Svarene må ses i sammenhæng med de henvendelser, vi undervejs i undersøgelsen fik fra mødre/fædre, som ikke mente, de var en grønlandsk (eller grønlandsk/dansk) familie, men derimod mente, de var en dansk familie og derfor ikke ønskede at indgå i undersøgelsen.⁸ Flere grønlandske voksne med dansk

8. Vi har tilsvarende erfaringer fra 2003, hvor vi for tredje gang ønskede at interviewe forældre med anden etnisk baggrund i en forløbsundersøgelse af børn født i 1995. Nogle af forældrene svarede, at de ikke længere ønskede at deltage, fordi de nu var blevet danske statsborgere. De ville godt interviewes, men så skulle det være som danskere i en dansk undersøgelse (Christensen & Sloth, 2005).

ægtefælle og børn har oplyst, at de karakteriserer deres børn som danske, og at de også opfatter sig selv som danske. ”Jeg opfatter mig som dansk med en grønlandsk baggrund”, lyder det. I flere af de interviewede familier er der således formentlig tale om, at de voksne oplever, de er i gang med at blive danske, uanset de har en grønlandsk baggrund.

For de børn, hvor begge forældre er grønlandske, kan det forekomme mere overraskende, at kun en fjerdedel af mødrene karakteriserer deres børn som grønlandske, især da der ofte er tale om børn, som er født i Grønland, og som kun har boet i Danmark i en del af deres liv.

De grønlandske mødre, der karakteriserer deres barn som dansk, er oftest enlige grønlandske mødre, der er flyttet til Danmark sammen med deres barn/børn. Tilsvarende er der en relativt større andel af de enlige grønlandske mødre, der karakteriserer deres barn som halvt grønlandsk og halvt dansk, uanset at barnets far er grønlandsk. Vi ved ikke, hvordan mødrene begrundet deres svar. Men måske er der også for deres vedkommende tale om, at familien bor (og sandsynligvis har tænkt sig fortsat at bo) i Danmark.

BØRNENES SPROGLIGE KOMPETENCER

I overensstemmelse med den overvejende karakteristik af børnene som danske finder vi, at så godt som alle børn er gode til at tale dansk – kun nogle få er nogenlunde gode til at tale dansk, mens enkelte ikke er gode til at tale dansk (det er primært de yngre børn, der bliver placeret i de to sidstnævnte kategorier).

Når det handler om at tale grønlandsk, er tallene helt omvendte. 69 pct. af børnene taler slet ikke grønlandsk, 23 pct. taler en lille smule grønlandsk, men er ikke så gode til det, 3 pct. er nogenlunde gode, og 5 pct. er gode til at tale grønlandsk. Det vil sige, at grønlandsk i langt de fleste familier ikke kan være et sprog, der tales med børnene i familien.

For børn, hvis far er grønlænder, og mor er dansk, er der kun i alt to børn⁹, der er gode til at tale grønlandsk, og ni børn, der ikke er gode til at tale grønlandsk, men som dog alligevel kan tale en lille smule grønlandsk (i alt 10 pct.). Resten af børnene i disse familier taler slet ikke grønlandsk.

9. Ikke 2 procent, men to børn!

For børn, hvis mor er grønlander, og far er dansker, er der i alt ni børn, der er gode eller nogenlunde gode til at tale grønlandsk. 69 børn er ikke gode til at tale grønlandsk, men kan dog en lille smule. Det betyder, at cirka en fjerdedel af børnene med en grønlandsk mor og en dansk far i hvert fald har lidt kontakt med det grønlandske sprog, selvom de ikke taler det godt. De øvrige tre fjerdedel af børnene i disse familier taler slet ikke grønlandsk.

Børn, hvis forældre begge er grønlandske, kan oftere tale grønlandsk. Cirka en tredjedel af børnene er gode eller nogenlunde gode til at tale grønlandsk, en tredjedel er ikke gode til at tale grønlandsk, men kan dog en lille smule, og den sidste tredjedel af børnene taler slet ikke grønlandsk.

Generelt finder vi desuden, at børn, der af moren karakteriseres som grønlandere, samtidig er de børn, der er bedst til at tale grønlandsk. Opfattelsen af at være grønlander er således i et vist omfang knyttet til beherskelsen af sproget (vi ved dog ikke, hvad der er årsag og virkning).

I undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009) finder vi, at børnenes sandsynlighed for at tale henholdsvis grønlandsk og/eller dansk afhænger af, hvor i Grønland de bor. Således taler flere børn i Nuuk fx dansk. Samlet gælder det, at så at sige alle børn i Grønland taler grønlandsk, mens 20 pct. er gode til at tale dansk, og 41 pct. er nogenlunde gode til at tale dansk.

De grønlandske børn, som bor i Danmark, og som ikke taler grønlandsk, vil derfor formentlig møde en række sproglige vanskeligheder, hvis de rejser tilbage til Grønland.

FAMILIERNE

Langt de fleste børn (87 pct.) har en eller flere søskende. Enten søskende, som de bor sammen med, eller søskende, som bor hos en fraflyttet forælder (eventuelt halvsøskende). De yngste børn har sjældnest søskende.

Af de børn, der har søskende, har omkring to tredjedele helsøskende, mens omkring en tredjedel har halvsøskende. Der er flest børn med halvsøskende i familier med en grønlandsk mor og en dansk far, dernæst i familier med to grønlandske forældre. Børn i familier med en dansk mor og en grønlandsk far har sjældnere halvsøskende. I de fleste tilfælde er det barnets to biologiske forældre, som lever sammen (se tabel 2.3). 21 pct. af børnene lever med en enlig forælder (enlig mor), det sva-

rer til, hvad vi fandt i Grønland. Færre børn bor i en familie med en biologisk mor, der har en ny ægtefælle/samlever, og enkelte børn lever i andre familier. Der er så få børn (i alt to børn), der ikke lever med en eller begge forældre, at det ikke er muligt at lave særskilte analyser for denne gruppe.

TABEL 2.3

Børnene fordelt efter, om de bor sammen med begge biologiske forældre, med deres biologiske mor og hendes ny samlever eller med deres biologiske mor uden samlever. Procent og antal.

	Procent	Antal
Bor sammen med begge biologiske forældre	65	313
Bor sammen med biologisk mor og hendes ny samlever	14	68
Bor sammen med biologisk mor uden nogen samlever	21	99
Bor i andre familieformer	0	2
I alt	100	482

99 pct. af børnene har hele livet boet sammen med en eller begge forældre, enkelte børn har i en periode boet hos bedsteforældre eller i en plejefamilie. Dette svarer til, hvad vi kunne forvente ud fra udvælgelseskriterierne, hvor vi udvalgte børn, der boede sammen med en eller begge forældre.

TABEL 2.4

Børnene fordelt efter, hvem de bor sammen med. Opgjort separat for forældrenes herkomst. Procent.

	Begge forældre er grønlændere	Mor er grønlæn- der, far er dansk	Far er grønlæn- der, mor er dansk
Bor sammen med begge biologiske forældre	34	67	92
Bor sammen med biologisk mor og hendes ny samlever	23	15	3
Bor sammen med biologisk mor uden nogen samlever	43	18	5
Procent i alt	100	100	100
Antal	94	293 ¹	93 ¹

1. I alt to børn, der lever under andre familieformer, indgår ikke.

Børn født af en dansk mor bor næsten alle sammen med begge forældre. Det samme gælder for mere end halvdelen af børnene med en grønlandsk mor og en dansk far, mens det kun gælder for godt en tredjedel af børnene med to grønlandske forældre. Forskellen er signifikant, der er markant flere børn med to grønlandske forældre, hvis forældre ikke lever sammen. Tabel 2.4 viser, at der er en hel del enlige grønlandske mødre.

EN FØRSTE OG FORSIGTIG TOLKNING

Hvis man forsøger en forsigtig tolkning udelukkende ud fra de hidtil præ-senterede informationer, får man det billede, at familier med en grønlandsk far og en dansk mor er 'almindelige' familier, der ikke har oplevet større eller voldsomme problemer i familien.

Familier med en grønlandsk mor og en dansk far har i lidt højere grad oplevet vanskeligheder, i form af at moren (og eventuelt faren) tidligere har fået børn med en anden partner, ligesom nogle familier har oplevet en skilsmisse, og nogle mødre lever alene.

Familier med to grønlandske forældre har det vanskeligst. To tredjedele af familierne har oplevet en skilsmisse, og mellem en tredjedel og halvdelen af mødre lever alene. En hel del af de enlige mødre vil formentlig have vanskeligheder, ligesom der formentlig vil være nogle af disse mødre, som er kendt af professionelle behandlere.

ERFARINGER FRA ARBEJDE MED GRØNLANDSKE BØRN I DANMARK

I Foreningen Grønlandske Børns materiale om erfaringer fra arbejdet med udsatte grønlandske børn i Danmark (Foreningen Grønlandske Børn, 2008) er der en række eksempler på familier, hvor en grønlandsk mor lever alene med sine børn i Danmark. I foreningens årsrapport oplyses det, at nogle mødre har besluttet at flytte til Danmark med deres børn for at få et bedre liv, både for børnene og for dem selv.

Morens begrundelse for at flytte til Danmark (som også findes i andre individuelle interview) er, at hun har haft en vanskelig barndom (hvor hun fx har været udsat for omsorgssvigt og seksuelle overgreb), og at hun har levet sammen med en mand, der har været alkoholmisbruger og/eller fysisk voldelig over for hende¹⁰. Hun tager derfor til Danmark for

10. Fra Christensen et al. (2009) *Børn i Grønland* ved vi, at 35 pct. af de grønlandske mødre oplyser, at de har været udsat for seksuelle overgreb som børn, mens 20 pct. oplyser, at de er eller har været udsat for fysisk vold eller trusler om fysisk vold fra deres samlever.

at undvige et vanskeligt liv i Grønland. Livet i Danmark er på en række områder meget anderledes end livet i Grønland. Det kan derfor være svært at finde en god måde at leve på, både for hende og for børnene.

Vi ved ikke, om det præcis er sådanne vilkår, der gælder for nogle af mødrene/familierne i denne undersøgelse, men det er en problemstilling, som vi vil være opmærksom på undervejs i analyserne.

BØRN I SKILTE FAMILIER

Tabel 2.3 viste, at 65 pct. af børnene lever i en familie sammen med begge biologiske forældre. De øvrige børn har i nogle tilfælde altid kun levet sammen med den ene forælder (typisk med deres mor) eller har oplevet, at mor og far er flyttet fra hinanden. For omkring en tredjedel af børnene var forældrene gift og blev siden skilt, for de øvrige børn havde forældrene levet sammen i kortere eller længere tid uden at have været gift.

Der er en signifikant større andel af børnene med to grønlandske forældre, der har oplevet, at forældrene har opløst deres samlivsforhold. En mindre andel børn med en grønlandsk mor og en dansk far har oplevet et opløst samlivsforhold, og kun få børn med en dansk mor og en grønlandsk far har oplevet, at forældrene har opløst deres samlivsforhold.

ALKOHOLPROBLEMER OG VOLD FØRER TIL SKILSMISSE

Cirka en fjerdedel af mødrene oplyser, at samleverens alkoholproblemer var en medvirkende årsag til, at parret gik fra hinanden, lidt færre, at samleverens brug af hash (eller eventuelt andre stoffer) var en medvirkende årsag. Cirka en femtedel oplyser, at samleverens brug af fysisk vold over for dem var en medvirkende årsag til samlivsforholdets opløsning, mens lidt flere oplyser, at samleverens brug af psykisk vold var en medvirkende årsag. Når vi sammenholder disse oplysninger med oplysningerne fra undersøgelserne om grønlandske børn i Grønland og danske børn i Danmark, finder vi, at andelene stort set er de samme. Der er stort set lige så mange gifte/samlevende og skilte/ikke længere samlevende forældre i de forskellige undersøgelser, ligesom der stort set er lige store andele af mødrene, der nævner alkoholproblemer, brug af hash og vold fra samleveren som medvirkende årsager til skilsmisse.

DE FLESTE HAR KONTAKT MED FRAFLYTTET FAR

Cirka tre fjerdedele af børnene har fortsat kontakt med den fraflyttede far. De børn, der ikke har kontakt med den fraflyttede far, er oftere børn, hvis mor som en del af begrundelsen for skilsmissen har nævnt samlevens brug af alkohol, hash, stoffer, eller at hun er blevet fysisk og psykisk mishandlet af samleveren.

Der er mange forskellige begrundelser for, at barnet ikke har kontakt med sin far. De to hyppigst nævnte begrundelser er, dels at afstanden mellem farens og morens bopæl er for stor, dels at faren ikke ønsker samvær med barnet. I Grønland findes samme begrundelser. Grønland er så stort, at afstand er en reel forhindring. Hvis moren og barnet fx bor i Aasiaat (ved Diskobugten), og faren bor i Nanortalik (i Sydgrønland), vil rejsen være så dyr og besværlig, at det ikke vil være realistisk at opretholde en fast kontakt. Det samme gælder for så vidt, hvis moren bor i Aalborg, og faren bor i Nuuk. I undersøgelsen af grønlandske børn i Grønland anføres det desuden, at der er en del fædre, der ikke ønsker samvær med deres børn (Christensen et al., 2009).

INDELING AF FAMILIERNE I FIRE FAMILIETYPEN

Resultaterne indtil nu peger på, at de grønlandske børn i Danmark lever i meget forskellige familier. Vi har ikke resultater, der kan belyse alle forskelle, men vi har tilsyneladende alligevel nogle centrale informationer med hensyn til, om biologisk mor og far er henholdsvis grønlænder eller dansker og med hensyn til forældrenes samlivsforhold. For at trække disse informationer ind i undersøgelsens analyser, inddeler vi familierne i fire grupper afhængigt af deres tilhørs- og samlivsforhold:

FAMILIETYPE A

- Moren er grønlænder
- Faren er grønlænder
- Moren er samlevende, enten med far eller med en anden grønlandsk mand.

I alt er der 54 af børnene i undersøgelsen, der lever i denne familietype, hvilket svarer til 11 pct. af samtlige familier.

FAMILIETYPE B

- Moren er grønlander
- Faren er dansker
- Moren er samlevende, enten med far eller med en anden dansk mand.

Denne familietype er den største i undersøgelsen. I alt 239 børn lever i denne familietype, hvilket svarer til 50 pct. af samtlige familier.

FAMILIETYPE C

- Moren er dansker
- Faren er grønlander
- Moren er samlevende med faren.

I alt 93 af børnene lever i denne familietype, hvilket svarer til 19 pct. af samtlige familier.

FAMILIETYPE D

- Moren er grønlander
- Faren er grønlander (eller i enkelte tilfælde dansker)
- Moren lever alene.

I alt 94 af undersøgelsens børn lever i denne familietype, hvilket svarer til 20 pct. af samtlige familier.

Det fremgår, at der er flest familier med en grønlandsk mor og en dansk far, hvor moren lever sammen enten med faren eller med en anden dansk mand.

480 af undersøgelsens 482 børn kan placeres i en af de fire familietyper, to børn bor under andre former og har derfor ikke kunnet indplaceres. I analyser, hvor de fire familietyper anvendes, vil disse to børn derfor ikke komme til at indgå.

I analyserne i rapportens følgende kapitler vil de fire familietyper blive inddraget for at finde ud af, om der er familietyper, hvor børnene i særlig grad klarer sig godt, og familietyper, hvor børnene i særlig grad klarer sig dårligt.

SKOLEGANG OG FRITIDSAKTIVITETER

I interviewene med børnenes mødre indgår flere spørgsmål om børnenes skole og skolegang samt en række spørgsmål om børnenes fritidsaktiviteter. Spørgsmålene om skolen handler om tilfredshed med skolen, og om hvordan børnene klarer sig fagligt og socialt. Disse spørgsmål er naturligvis kun relevante for børn, der er begyndt i skolen.

Spørgsmålene om fritidsaktiviteter er tilsvarende mest aktuelle for børn, der er begyndt at gå i skole, idet spørgsmålene handler om, hvorvidt børnene dyrker en eller flere fritidsaktiviteter, samt om, hvor meget tid børnene bruger på fjernsyn og computer.

Resultaterne i dette kapitel er således udelukkende baseret på svar vedrørende de 79 pct. af børnene (dvs. 380 børn), der er begyndt i skole. Opgørelser i procent er ligeledes baseret på besvarelser vedrørende disse 380 børn.

Undervejs sammenlignes forholdene mellem børn fra de tre parallelle undersøgelser, henholdsvis undersøgelsen om børn i Grønland (Christensen et al., 2009), SFT's børneforløbsundersøgelse (Christensen, 2004; Mattsson et al., 2008) og denne undersøgelse om grønlandske børn i Danmark. Desuden undersøges, om der er forskelle i resultaterne for børn fra de fire forskellige familietyper i den foreliggende undersøgelse, jævnfør kapitel 2.¹¹

11. Familietype A (begge forældre grønlandske, og moren er i parforhold) i alt 54 børn/familier. Familietype B (moren er grønlandsk og er i parforhold) i alt 239 børn/familier. Familietype C (moren er dansk og samlevende med grønlandsk far) i alt 93 familier. Familietype D (moren er grønlandsk og lever alene) i alt 94 familier.

BØRNENE ER GLADE FOR AT GÅ I SKOLE

9 pct. af de børn, der går i skole, går i børnehaveklasse (eller 0. klasse). De øvrige børn er nogenlunde ligeligt fordelt mellem 1.-8. klasse.

Stort set alle børn – både piger og drenge – er glade for at gå i skole. 79 pct. er i høj grad glade for at gå i skole, og 18 pct. er i nogen grad glade for at gå i skole. De resterende børn er kun i ringe grad eller slet ikke glade for at gå i skole.

Dette resultat svarer stort set til, hvad vi finder, når vi undersøger forholdene for danske børn i Danmark, hvor vi har undersøgt henholdsvis 7-årige og 11-årige børn i SFI's børneforløbsundersøgelse (Christensen, 2004; Mattsson et al., 2008) og forholdene for grønlandske børn i Grønland (Christensen et al., 2009).

Der er på dette område ikke nogen forskelle mellem børn fra de fire forskellige familietyper i undersøgelsen af grønlandske børn i Danmark.

FORÆLDRENES TILFREDSHED MED SKOLEN

Mødrene er generelt tilfredse med barnets skole. 77 pct. er i høj grad tilfredse, og 19 pct. er i nogen grad tilfredse, de resterende 4 pct. er kun i ringe grad eller slet ikke tilfredse med skolen. Vi finder samme tilfredshed med skolen blandt mødre til danske børn i Danmark (Christensen, 2004; Mattsson et al., 2008).

I undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009) finder vi, at kun cirka halvdelen af forældrene er tilfredse med barnets skole. Forskellen afspejler nogle af de vanskeligheder, der er i skolerne i Grønland, herunder at knap en tredjedel af de grønlandske forældre (i Grønland) mener, at barnet reelt ikke lærer noget i skolen.

Spørgsmål om børns skolegang i henholdsvis Grønland og Danmark har gennem de senere år flere gange været debatteret. Grønlandske forældre har i pressen givet udtryk for, at en del af begrundelsen for, at de har bosat sig i Danmark, har været et ønske om, at deres børn skulle have en god skolegang, hvor de lærte noget, så de senere kunne klare en uddannelse. Vi har ikke nogen data, der direkte kan bekræfte eller afkræfte dette udsagn. Vi kan dog konstatere, at der er en langt større tilfredshed med skolen og skolegangen blandt de grønlandske børns forældre i Danmark, end blandt forældrene i Grønland.

Da stort set alle forældre til grønlandske børn i Danmark enten i høj grad eller i nogen grad er tilfredse med skolen, kan vi ikke på dette punkt finde nogen forskelle relateret til de fire forskellige familietyper.

BARNETS FAGLIGE KOMPETENCE

Barnets faglige kompetencer i skolen er belyst via to spørgsmål. Vi har således spurgt om, hvorvidt barnet kan følge med fagligt i henholdsvis danskundervisningen og i matematikundervisningen. I begge fag viser svarene, at de fleste børn enten i høj grad eller i nogen grad kan følge med (her uden inddeling i forhold til alder), mens en mindre gruppe børn enten i ringe grad eller slet ikke kan følge med.

Når vi sammenholder svarene for danskundervisning og matematikundervisning, finder vi, at der samlet er 9 pct. af børnene, der har problemer med at følge med fagligt i ét eller eventuelt begge fag. Der er ikke nogen forskel mellem, hvor godt piger og drenge klarer sig.

Resultaterne svarer i øvrigt til, hvad vi har fundet for henholdsvis 7-årige og 11-årige danske børn (Christensen, 2004; Mattsson et al., 2009), mens der i Grønland er cirka en tredjedel af børnene – altså en langt større andel, hvor forældrene ikke mener, børnene kan følge med rent fagligt (Christensen et al., 2009). På dette punkt er der således en markant forskel mellem henholdsvis grønlandske børn i Danmark og børn i Grønland.

Børn fra de fire familietyper har vanskeligheder i forskellig grad. Børn fra familietype D (enlig grønlandsk mor) og børn fra familietype A (to grønlandske forældre, hvor mor lever sammen med en grønlandsk mand) har en større risiko end de øvrige børn for at have vanskeligheder med at følge med.

PSYKOSOCIALE VANSKELIGHEDER I SKOLEN

Vi har undersøgt, om barnet inden for det sidste år har haft en eller flere af fire forskellige psykosociale vanskeligheder i forbindelse med skolegangen. For at afdække dette felt har vi spurgt ind til følgende:

- om barnet har haft psykiske problemer i form af at være ked af det i skolen, blandt andet om det har manglet selvtillid eller har været alt for tilbagetrukket

- om barnet har haft koncentrationsproblemer, fx i form af ikke at ville lave lektier, eller om barnet har haft koncentrationsproblemer i klassen
- om barnet har haft konflikter med kammeraterne
- om barnet har haft konflikter med lærerne.

Svarene fremgår af tabel 3.1. Tabellen gælder for alle skolebørn under et, der er ikke foretaget nogen inddeling efter børnenes alder.

TABEL 3.1

Andel børn, der har en eller flere af fire forskellige vanskeligheder i forbindelse med skolegangen. Procent og antal.

	Andel i procent	Antal
Psykiske problemer	20	76
Koncentrationsproblemer	18	68
Konflikter med kammerater	20	75
Konflikter med lærere	8	31

Anm.: Opgørelsen er baseret på besvarelser fra 379 mødre. Det er muligt at svare ja til alle spørgsmålene.

Langt de fleste forældre besvarer spørgsmålene om psykosociale vanskeligheder i skolen, kun enkelte forældre svarer, at de ikke ved, om børnene har psykosociale vanskeligheder. Det fremgår, at psykiske problemer, koncentrationsproblemer og konflikter med kammeraterne er omtrent lige almindelige, mens kun et mindretal af børnene har konflikter med lærerne.

Besvarelserne ligner meget besvarelserne i børneforløbsundersøgelsen (Christensen, 2004), mens der er svaret lidt anderledes for grønlandske børn i Grønland (Christensen et al., 2009).

I Grønland er der en mindre andel af børnene, der har koncentrationsproblemer (11 pct. har koncentrationsproblemer), og en større andel, der har konflikter med kammerater (27 pct. har konflikter med kammeraterne).

Når vi ser på ligheder og forskelle mellem piger og drenge, finder vi både i den grønlandske og den danske undersøgelse, at der er markant flere drenge end piger med koncentrationsproblemer.

Samlet er der i alt 36 pct. af børnene, der har mindst én af de fire nævnte vanskeligheder. Det svarer til, hvad vi tidligere har fundet både i

Grønland og i Danmark. Der er en lige stor andel af børn fra de fire familietyper med psykosociale vanskeligheder i skolen.

HVAD GØRES DER FOR AT AFHJÆLPE VANSKELIGHEDERNE?

I langt de fleste tilfælde er den indsats, der ydes, samtaler med lærere eller andre ansatte på skolen. I alt 21 pct. af de 36 pct. af børnene med en eller flere af de nævnte vanskeligheder får hjælp i form af samtaler på skolen (hvor også forældrene kan inddrages). 5 pct. af børnene får hjælp fra en psykolog, og for 1 pct. af børnene træder socialforvaltningen ind og bidrager til at støtte barnet (og familien). 4 pct. får forskellige andre former for hjælp, og 12 pct. får ikke nogen støtte til at klare problemerne.

Det er vanskeligt at vurdere, om indsatsen for at afhjælpe børnenes vanskeligheder er tilstrækkelig, men den indsats, der ydes over for de grønlandske børn i danske skoler, svarer til den indsats, der ydes over for de danske børn med tilsvarende vanskeligheder (Christensen, 2004). Ifølge resultaterne af denne undersøgelse får de grønlandske børn således hverken mere eller mindre støtte end danske børn.

FRITIDSAKTIVITETER

I alt 82 pct. af de børn, der er begyndt i skolen, har inden for de sidste 12 måneder dyrket mindst én fritidsaktivitet. Cirka halvdelen dyrker fodbold eller håndbold, og 19 pct. går til gymnastik. Omkring 10 pct. går henholdsvis til dans, musikundervisning og spejder, mens en stor del også dyrker forskellige andre aktiviteter. Blandt danske børn finder vi, at 88 pct. af de 7-årige og 86 pct. af de 11-årige går til mindst én fritidsaktivitet (Christensen, 2004; Mattsson et al., 2008). Der er således ikke nogen markant forskel, men dog en tendens til, at grønlandske børn lidt sjældnere dyrker fritidsinteresser, end danske børn gør.

Blandt børnene i Grønland er der knap 70 pct., der deltager i mindst én fritidsaktivitet (Christensen et al., 2009). Det vil sige, at der er noget færre grønlandske børn boende i Grønland, der deltager i fritidsaktiviteter. Men her er det dog ikke muligt uden videre at sammenligne tallene. Der findes generelt færre fritidsaktiviteter i Grønland, blandt andet fordi befolkningen bor så spredt. Bor man fx i en bygd eller i en mindre by, hvor der måske bor i alt 40 børn i alderen 0-14 år, vil det være begrænset, hvor mange fritidsaktiviteter der kan sættes i gang. Må-

ske vil det slet ikke være muligt at igangsætte fx holdaktiviteter af den karakter, vi kender i Danmark.

HVILKE BØRN DYRKER IKKE FRITIDSAKTIVITETER?

Det er specielt børn med faglige vanskeligheder i skolen, der sjældnere end andre børn dyrker fritidsinteresser. Der er ikke nogen forskelle mellem piger og drenge.

En stor dansk undersøgelse om 11-årige udsatte børns fritidsliv (Baviskar & Dahl, 2008) viser, at børn med faglige, personlige, sociale eller familiemæssige vanskeligheder sjældnere deltager i fritidsaktiviteter. Der kan dels være en økonomisk begrundelse for, at barnet ikke deltager (familien har ikke råd til kontingent og udstyr), dels kan barnets personlige problemer medføre, at barnet har svært ved at være sammen med andre børn, uden der opstår for mange konflikter (barnet har for svage sociale kompetencer), dels kan der være tale om, at der mangler opbakning fra socialt svage forældre. En mindre kvalitativ undersøgelse af udsatte børns fritidsliv viser, at det specielt for de udsatte børn er utroligt vigtigt, at der er voksenstøtte til børnenes deltagelse i fritidslivet (Olsen, 2008).

I overensstemmelse med at børn med faglige vanskeligheder i skolen oftere kommer fra familier med en enlig grønlandsk mor og en lille smule oftere kommer fra familier med to grønlandske forældre, hvor moren har en samlever, finder vi, at det markant oftere er børn med en enlig grønlandsk mor, der ikke deltager i fritidsaktiviteter. Tilsvarende finder vi, at børn med samlevende grønlandske forældre lidt sjældnere deltager i fritidsaktiviteter.

Det, at barnet ikke deltager i nogen fritidsaktiviteter, kan være et signal om, at barnet lever i en familie, der har et svært liv, samtidig kan det dog også være et signal om, at barnet lever i en familie, hvor familiens voksne måske ikke har så store erfaringer med selv at deltage i forskellige fritidsaktiviteter (jævnfør at der generelt sjældnere findes fritidsaktiviteter i Grønland).

TID BRUGT PÅ AT SE FJERNSYN

37 pct. af børnene ser fjernsyn mindre end 1 time hver dag, 45 pct. ser fjernsyn i 1-2 timer hver dag, og 18 pct. af børnene ser fjernsyn mere end 2 timer hver dag. Disse tal svarer så nogenlunde til tallene for danske

børn (Christensen, 2004; Mattsson et al., 2008) og for grønlandske børn i Grønland (Christensen et al., 2009).

Piger og drenge ser lige meget fjernsyn. Når vi undersøger, hvor lang tid børnene dagligt ser fjernsyn i de forskellige familietyper, finder vi, at børn i familier med en enlig grønlandsk mor og børn i familier med to samlevende grønlandske forældre har henholdsvis en meget større og en større sandsynlighed end andre børn for at se fjernsyn i mere end 2 timer hver dag. Igen et muligt signal om, at der er tale om børn, der i højere grad end andre børn lever i familier med et svært liv.

TID BRUGT PÅ COMPUTER

11 pct. af børnene bruger ikke computer. Det er fortrinsvis – men ikke udelukkende – de yngste børn, der ikke bruger computer. Godt halvdelen af børnene, i alt 56 pct., bruger computer i indtil én time pr. dag, og de resterende 33 pct. af børnene – fortrinsvis de ældre – bruger computer i mere end 1 time pr. dag. Der er ikke nogen forskel på pigers og drenges brug af computer.

Tallene kan ikke helt sammenlignes med tallene for danske børns brug af computer, da de danske børn, vi har tal for, er henholdsvis 7 og 11 år gamle – med dette forbehold ser tallene meget ens ud.

I Grønland er der lidt flere børn, der ikke bruger computer, nemlig 23 pct., og tilsvarende lidt færre børn, der bruger computer mere end 1 time pr. dag, nemlig i alt 22 pct., mens midtergruppen, der bruger computer i indtil én time pr. dag, er på 50 pct. og således svarer rimeligt godt til, hvad vi finder i Danmark.

Når vi undersøger forbruget af computer i de fire forskellige familietyper, finder vi ikke nogen markante forskelle. Grønlandske børn i Danmark bruger lige meget tid på computeren, uanset hvilken type familie de lever i.

OPSUMMERING

Med det forbehold, at der kun er tale om små forskelle, kan vi konstatere, at resultaterne for grønlandske børn i Danmark stort set er identiske med resultaterne for andre børn i Danmark, mens der er flere forskelle mellem resultaterne for grønlandske børn i henholdsvis Grønland og Danmark.

Når vi ser samlet på svarene angående skoleområdet, er der ikke de store forskelle mellem børnene. Den største forskel udgøres af mødrenes tilfredshed med skolen, hvor langt de fleste mødre i Danmark er tilfredse med barnets skole, mens det kun gælder for knap halvdelen af mødrene i Grønland. Dette må ses som et tegn på de problemer, Grønland har med at få etableret 'den gode skole'¹².

Dernæst finder vi, at der er flere børn med koncentrationsproblemer i Danmark og flere børn i Grønland, som har haft konflikter med andre børn inden for det seneste år.

På fritidsområdet er der lidt færre grønlandske børn i Danmark, der dyrker en fritidsaktivitet, end vi finder blandt danske børn, dog er der flere børn end blandt de grønlandske børn i Grønland, der dyrker mindst én fritidsaktivitet.

Samlet set er der således ikke flere grønlandske børn i Danmark med skolemæssige og fritidsmæssige vanskeligheder, end blandt danske børn. Der er dog enkelte grupper børn, der skiller sig ud som børn med særlige vanskeligheder. Det gælder især børn, der bor sammen med en enlig grønlandsk mor, og i nogen grad for børn, der bor i en familie med to voksne grønlændere.

Der er større risiko for faglige vanskeligheder for børn, der bor med en enlig grønlandsk mor, og tilsvarende lidt større risiko for faglige vanskeligheder for børn med to grønlandske forældre.

Vi har ikke data, så vi med sikkerhed kan sige, hvad der er begrundelsen for vanskelighederne. Men resultaterne kan sandsynligvis afspejle, at specielt børn af enlige grønlandske mødre og i nogen grad børn med to voksne grønlændere i familien kan være i en særlig sårbar situation.

12. Grønland har en plan, der hedder 'den gode skole', hvor målet er at gøre skolegangen så god som mulig i alle skoler i Grønland.

BØRNENES TRIVSEL

At trives betyder at have det godt og at føle sig veltilpas. Det er på den måde et ambitiøst ord at bruge, når det handler om en kvantitativt baseret undersøgelse af børns liv. Forskningsmæssigt er det også et lidt vanskeligt ord, fordi der ikke er nogen god forskningsmæssig definition af ordet, ligesom der ikke er noget fælles internationalt begreb for trivsel, som kan måles og gøres op. Alligevel har vi valgt at bruge ordet, fordi det refererer til en almindelig kendt forståelse af det gode liv. Børn, der trives, har det godt, og børn, der ikke trives, har det svært på en måde, som voksne bør forholde sig til.

Det er klart, at der også ligger noget normativt i begrebet at trives, hvad skal der til, for at man kan sige, at et barn trives, og hvor ligger grænsen mellem god og dårlig trivsel? Den normative afgrænsning af begrebet trivsel ligger dog uden for rapportens rammer, selvom der naturligvis skelnes mellem god og dårlig trivsel. Begrebet bruges som et samlende begreb, der ligger tæt op ad dagligdagssprog. Undervejs vil vi gøre opmærksom på, hvad der karakteriserer henholdsvis en god og en dårlig trivsel i den specifikke sammenhæng.

Børnenes trivsel måles og beskrives via forskellige spørgsmål i en international test om børns styrker og vanskeligheder, som også er anvendt i undersøgelsen af børn i Grønland (Christensen et al., 2009) og i SFI's børneforløbsundersøgelse (Mattsson et al., 2008). Desuden anvendes en beskrivelse af barnets temperament, en gennemgang af, om

barnet bliver slået af andre børn eller bliver drillet mere, end jævnaldrende børn bliver, og om barnet nogen sinde har været uden for det sociale fællesskab med jævnaldrende børn. I det omfang, det er muligt, vil resultaterne blive sammenholdt med resultaterne fra undersøgelsen af grønlandske børn i Grønland (Christensen et al., 2009) og 7-årige danske børn (Christensen, 2004).

BØRNS TRIVSEL BELYST VIA STYRKER OG VANSKELIGHEDER

Spørgsmålene, der belyser børns styrker og vanskeligheder, bruges i undersøgelser i hele verden. Vi har tidligere brugt spørgsmålene både i undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009) og i en række undersøgelser af såvel danske børn som børn med anden etnisk baggrund end dansk (Christensen, 2004, 2006; Christensen & Sloth, 2005; Christensen et al. 2009; Mattsson et al., 2008). Spørgsmålene er også brugt i andre nordiske lande, og resultaterne fra brug i Danmark, Finland, Norge, Sverige og Island stemmer overens (Obel et al., 2004).

Spørgsmålene udgør en international test, der hedder The Strengths and Difficulties Questionnaire. Den er beskrevet udførligt i artikler og på internettet (se www.sdqinfo.com). I det følgende vil testen blive kaldt SDQ-skemaet, og opgørelserne vil blive kaldt SDQ-score.

Forældrenes beskrivelse af børnenes styrker og vanskeligheder er baseret på en række spørgsmål, der er bygget op, så de belyser vanskeligheder og problemer på fire forskellige områder samt sociale styrker på et enkelt område. Til opgørelsen af børns trivsel anvendes scoren på de fire områder, der belyser vanskeligheder og problemer. De fire områder, vi spørger ind til, er: relationer til jævnaldrende, adfærdsproblemer, hyperaktivitet og emotionelle problemer (Goodman, 1997, 2001; Goodman et al., 1998; Goodman & Scott, 1999). I det følgende er der en kort gennemgang af de spørgsmål, der belyser de fire områder.¹³

Børnenes *relationer til jævnaldrende* er belyst ved spørgsmål om, hvorvidt barnet mest leger med andre børn eller mest leger alene, om barnet har mindst én god ven, om barnet er vellidt af andre børn, om barnet bliver mobbet, og om barnet kommer bedre ud af det med voksne end med andre børn.

13. Beskrivelsen er baseret på teksten s. 54-56 i *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009).

Børnenes *adfærdsproblemer* er belyst ved spørgsmål om, hvorvidt barnet har raserianfald eller let bliver hidsigt, om barnet som regel gør, hvad der bliver sagt, om barnet kommer i slagsmål med eller mobber andre børn, om barnet ofte lyver eller snyder, og om barnet stjæler fra hjemmet eller andre steder.

Forekomst af *hyperaktivitet* er belyst ved spørgsmål om, hvorvidt barnet er rastløst, har svært ved at holde sig i ro, er nemt at distrahere og let taber koncentrationen, om barnet tænker, før det handler, og om barnet gør tingene færdige og er god til at koncentrere sig.

Børnenes *emotionelle problemer* er belyst ved spørgsmål om, hvorvidt barnet ofte har hovedpine, ondt i maven eller kvalme, om barnet virker bekymret eller ofte er ked af det, om barnet er utrygt i nye situationer, og om barnet er nemt at skræmme.

Spørgsmålene til de fire områder er alle bygget op, så de kan vise, om barnet fungerer almindeligt godt, eller om barnet har særlige vanskeligheder. Svarene på spørgsmålene inden for de fire områder med vanskeligheder er gjort op efter faste retningslinjer, ligesom der er faste regler for score, og for hvordan svarene placeres på en skala med i alt tre punkter: en placering inden for normalområdet, en placering på grænsen til normalområdet og en placering uden for normalområdet.¹⁴

Børn, der placeres inden for normalområdet, vil have en score, der viser, at de enten ikke har vanskeligheder på nogen af de fire områder eller kun har vanskeligheder på ét af de fire undersøgte områder (relationer til jævnaldrende, adfærdsproblemer, hyperaktivitet, emotionelle problemer). Børn, der placeres på grænsen til normalområdet eller uden for normalområdet, har sædvanligvis vanskeligheder på to eller flere af de fire områder. Det betyder, at det betragtes som værende normalt at have vanskeligheder på et enkelt af de undersøgte områder. Har barnet vanskeligheder på mere end ét område, tolkes det som et signal om, at barnet har mere alvorlige vanskeligheder (som barnet formentlig vil have brug for hjælp til at tackle).

14. Se www.sdqinfo.com for en nærmere redegørelse.

BØRNEENS VANSKELIGHEDER MÅLT PÅ SDQ-SKEMAET

Når svarene på de forskellige spørgsmål om styrker og vanskeligheder gøres op, finder vi, at 86 pct. af børnene er placeret inden for det normale område med hensyn til forekomst af vanskeligheder, mens 14 pct. er placeret på grænsen til eller uden for det normale område. Disse børn vil formentlig have brug for en særlig hjælp, for at de kan trives tilfredsstillende. Signifikant flere drenge end piger er placeret uden for det normale område, i alt er der 18 pct. af drengene og 11 pct. af pigerne, der er placeret på grænsen til eller uden for det normale område.

Vi har tilsvarende oplysninger om SDQ-score for grønlandske børn i Grønland (Christensen et al., 2009) og for 7-årige danske børn (Christensen, 2004). Se tabel 4.1, der viser scoren for henholdsvis piger og drenge og samlet for begge køn i de tre undersøgelser.

TABEL 4.1

Andel børn, der ifølge SDQ-testen placeres på grænsen til eller uden for normalområdet i undersøgelserne af henholdsvis grønlandske børn i Danmark, grønlandske børn i Grønland og 7-årige danske børn i Danmark. Opgjort separat for piger og drenge og samlet for begge køn. Procent og antal.

	Piger	Drenge	Samlet for begge køn	Antal
Grønlandske børn i Danmark	11	18	14	481
Grønlandske børn i Grønland	6	14	10	918
7-årige danske børn i Danmark	8	11	9	4.960

Det fremgår af tabel 4.1, at der er en større andel af de grønlandske børn i Danmark, der har en SDQ-score, der placerer dem på grænsen til eller uden for normalområdet, både når vi sammenligner med grønlandske børn i Grønland og 7-årige danske børn.

Mens 14 pct. af de grønlandske børn i Danmark er placeret på grænsen til eller uden for normalområdet, finder vi, at henholdsvis 10 pct. af de grønlandske børn i Grønland og 9 pct. af de 7-årige danske

børn er placeret på grænsen til eller uden for normalområdet. Samme billede tegner sig, når vi ser på henholdsvis piger og drenge.

De grønlandske børn, der bor i Danmark, har således en øget risiko for at være placeret uden for normalområdet, når svarene på SDQ-skemaets spørgsmål gøres op. Vi har ikke umiddelbart nogen informationer, der forklarer hvorfor.

Resultatet skal behandles med de nødvendige forbehold, da der er tale om forskellige datasæt. Størst sammenlignelighed findes mellem datasættet vedrørende grønlandske børn i Danmark og grønlandske børn i Grønland, da de to datasæt er indsamlet næsten på samme tid, ligesom der er brugt de samme spørgsmål og samme metode (telefoninterview), hvorimod undersøgelsen af 7-årige danske børn er sket tidligere og har brug af personlige interview.

Desuden viser tabellen, at der i alle tre undersøgelser er en større andel drenge end piger med en placering på grænsen til eller uden for normalområdet. Forskellen på andelen af piger og andelen af drenge er størst for de grønlandske børn i Danmark og i Grønland. Mens forskellen er betydeligt mindre for de danske børn. For de grønlandske børn – både i Grønland og i Danmark – er forskellen mellem piger og drenge signifikant.

FORDELING AF BØRN MED PROBLEMER PÅ DE FIRE SDQ-OMRÅDER
SDQ-scoren findes ud fra besvarelserne af en række spørgsmål, som omhandler fire forskellige områder, nemlig: relationer til jævnaldrende, adfærdsproblemer, hyperaktivitet og emotionelle problemer. For at et barn bliver karakteriseret som værende på grænsen til eller uden for normalområdet, skal der sædvanligvis være problemer på to områder.

Resultaterne fra de tre undersøgelser viser, at det er forskelligt, hvilke områder børnene især har problemer på, ligesom der er forskelle mellem piger og drenge med hensyn til, hvor de i særlig grad har problemer. Vi skal derfor se på, hvordan børnenes score fordeler sig på de fire områder og sammenholde svarene for de tre undersøgte grupper børn.

Tabel 4.2 viser, på hvilke områder de grønlandske børn i Danmark i særlig grad har problemer, når svarene på SDQ-spørgsmålene gøres op, ligesom den viser ligheder og forskelle mellem kønnene.

Det fremgår af tabellen, at det især er på spørgsmålene om emotionelle problemer, at mange grønlandske børn i Danmark scores til at have problemer. Samlet for begge køn er der 22 pct. af de grønlandske

børn i Danmark, der har emotionelle problemer. Samtidig fremgår det, at det i særlig grad er pigerne, der har emotionelle problemer, nemlig i alt 27 pct. af pigerne, mens der er 17 pct. af de grønlandske drenge i Danmark, der har emotionelle problemer. Der er således markant flere grønlandske piger end drenge i Danmark, der har emotionelle problemer.

TABEL 4.2

Andel grønlandske børn i Danmark, der henholdsvis har problemer i relation til jævnaldrende, adfærdsproblemer, problemer med hyperaktivitet og emotionelle problemer. Opgjort separat for piger og drenge og samlet for begge køn. Børn i alderen 3-14 år. Procent og antal.

	Piger	Drenge	Samlet for begge køn	Antal ¹	Betydning
Problemer i relation til jævnaldrende	10	18	14	481	$p > 0,05$ større risiko for drenge
Adfærdsproblemer	19	20	19	477	Ikke signifikant
Problemer med hyperaktivitet	10	20	15	471	$p > 0,01$ større risiko for drenge
Emotionelle problemer	27	17	22	476	$p > 0,05$ større risiko for piger
Vanskeligheder vurderet samlet	11	18	14	467	$p > 0,05$ større risiko for drenge

1. Antallet varierer, fordi det er forskelligt, hvor mange der har besvaret de enkelte spørgsmål.

Desuden viser tabellen, at drengene markant oftere har problemer med jævnaldrende (18 pct.) og problemer med hyperaktivitet (20 pct.), mens adfærdsproblemer er lige almindelige for piger og drenge.

GRØNLANDSKE BØRN I DANMARK SAMMENLIGNET MED GRØNLANDSKE BØRN I GRØNLAND

Når resultaterne for de grønlandske børn i Danmark sammenlignes med resultaterne for de grønlandske børn i Grønland, er der markante forskelle. Det fremgår, når informationerne tabel 4.2 sammenholdes med informationerne i tabel 4.3, der viser den procentvise angivelse af henholdsvis grønlandske piger og drenge boende i Grønland, der har problemer på de fire undersøgte områder.

Det fremgår af tabel 4.3, at det for de grønlandske børn i Grønland i høj grad er på området vedrørende problemer i relation til jævnaldrende, at en stor andel børn har problemer. Andelen af børn med problemer på dette område er markant større blandt de grønlandske børn i Grønland end blandt de grønlandske børn i Danmark.

TABEL 4.3

Andel grønlandske børn i Grønland, der henholdsvis har problemer i relation til jævnaldrende, adfærdsproblemer, problemer med hyperaktivitet og emotionelle problemer. Opgjort separat for piger og drenge og samlet for begge køn. Børn i alderen 3-14 år. Procent og antal.

	Piger	Drenge	Samlet for begge køn	Antal ¹	Betydning
Problemer i relation til jævnaldrende	60	57	58	918	Ikke signifikant
Adfærdsproblemer	17	21	19	915	Ikke signifikant
Problemer med hyperaktivitet	2	8	5	912	Ikke signifikant
Emotionelle problemer	15	17	16	902	Ikke signifikant
Vanskeligheder vurderet samlet	6	14	10	876	Signifikant større risiko for drenge

1. Antallet varierer, fordi det er forskelligt, hvor mange der har besvaret de enkelte spørgsmål.

Samtidig finder vi, at der omtrent er en lige så stor andel børn i Grønland med adfærdsproblemer som blandt de grønlandske børn i Danmark, mens der er betydeligt færre børn med emotionelle problemer og færre børn med hyperaktivitet blandt børnene i Grønland end blandt de grønlandske børn i Danmark.

For de grønlandske børn i Grønland gælder det desuden, at der ikke er nogen signifikante kønsforskelle mellem andelen af piger og drenge med problemer på de fire forskellige områder.

Det er ikke muligt præcist at sige, hvorfor der er disse forskelle mellem grønlandske børn henholdsvis i Danmark og i Grønland. Men forskellene er signifikante.

I undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009) er den store andel børn med vanskeligheder i relation til jævnaldrende netop tolket som et af de centrale problemer, som man bør arbejde på at løse. I

den grønlandske undersøgelse (der var en almindelig kvantitativ undersøgelse) var der ikke specifikke data, der kunne forklare, hvorfor så mange børn havde vanskeligheder i forhold til jævnaldrende. Men da undersøgelsens resultater blev præsenteret ved en række foredrag i Grønland, bekræftede tilhørerne, at det var rigtigt, at grønlandske børn (i Grønland) i stort omfang havde vanskeligheder med deres jævnaldrende.

Når resultaterne fra undersøgelsen af grønlandske børn i Danmark viser, at de grønlandske børn i Danmark ikke i særlig grad har problemer i relation til jævnaldrende, tyder det på, at den sidste tolkning, der peger på særlige vanskeligheder, meget vel kan være korrekt.

Der findes ligeledes markante forskelle på områderne emotionelle problemer og problemer med hyperaktivitet hos de grønlandske børn henholdsvis i Grønland og i Danmark. De grønlandske piger i Danmark har oftere emotionelle problemer end pigerne i Grønland, mens de grønlandske drenge i Danmark oftere har problemer med hyperaktivitet. Igen har undersøgelsen ikke data, der præcis kan forklare, hvorfor der er disse forskelle.

Én tolkning kan være, at nogle af de grønlandske børn, der bor i Danmark, måske som udgangspunkt har (haft) forskellige problemer, og at det måske kan være disse problemer og forældrenes ønske om at få hjælp til børnene, der har medvirket til eller begrundet familiens flytning til Danmark.

En anden tolkning kan være, at det kan være mere stressende for de grønlandske børn at bo i Danmark end i Grønland.

En tredje tolkning kan være, at selve flytningen for de børn, der er flyttet til Danmark fra Grønland, har været en belastning, som kan resultere i en anderledes score (dette gælder selvfølgelig ikke for det flertal af børnene, der er født i Danmark).

GRØNLANDSKE BØRN I DANMARK SAMMENLIGNET MED 7-ÅRIGE DANSKE BØRN I DANMARK

Tabel 4.4 viser de procentvise andele af 7-årige danske børn med problemer inden for hvert af de fire undersøgte områder. De danske børn har relativt sjældnere problemer i relation til jævnaldrende end grønlandske børn, mens de relativt hyppigere har adfærdsproblemer eller emotionelle problemer. Den tydeligste forskel mellem grønlandske og danske børn i Danmark er, at der specielt er færre danske piger med emotionelle

problemer. Desuden er der færre børn – både piger og drenge – med problemer i relation til jævnaldrende.

TABEL 4.4

Andel 7-årige danske børn i Danmark, der henholdsvis har problemer i relation til jævnaldrende, adfærdsproblemer, problemer med hyperaktivitet og emotionelle problemer. Opgjort separat for piger og drenge og samlet for begge køn. Børn i alderen 3-14 år. Procent.

	Piger	Drenge	Samlet for begge køn	Betydning
Problemer i relation til jævnaldrende	7	11	9	Signifikant større risiko for drenge
Adfærdsproblemer	17	19	19	Ikke signifikant
Problemer med hyper- aktivitet	10	17	14	Signifikant større risiko for drenge
Emotionelle problemer	19	19	19	Ikke signifikant
Styrker og vanskelighe- der vurderet samlet	8	11	9	Signifikant større risiko for drenge

Anm.: Opgørelsen er baseret på 4.871 besvarelser.

Samlet finder vi således mindre forskelle mellem grønlandske og danske børn i Danmark end mellem grønlandske børn i henholdsvis Grønland og Danmark.

BØRNENES TEMPERAMENT

Spørgsmålene om barnets temperament belyser morens opfattelse af barnet som henholdsvis meget temperamentsfuld, med et temperament som gennemsnittet eller som meget roligt. Det interessante er her, hvor mange børn der karakteriseres som meget temperamentsfulde, da det kan være et signal om børn med særlige vanskeligheder.

Spørgsmålet er tidligere brugt i SFI's børneforløbsundersøgelse. Her fandt man, at 25 pct. af børnene allerede, da de var 6 mdr. gamle, blev karakteriseret som temperamentsfulde (Christoffersen, 1997). I undersøgelsen af grønlandske børn i Grønland blev 6 pct. af alle børn beskrevet som temperamentsfulde, samtidig blev det fundet, at jo ældre børnene blev, jo større andel blev beskrevet som temperamentsfulde. I

undersøgelsen af grønlandske børn i Danmark var der 19 pct. af børnene, der blev karakteriseret som temperamentsfulde.

Resultaterne er ikke umiddelbart sammenlignelige. At 25 pct. af de små danske børn og 19 pct. af de grønlandske børn i Danmark karakteriseres som temperamentsfulde, kan godt give mening i den forstand, at tallene ligner hinanden. Men at kun 6 pct. af de grønlandske børn i Grønland betegnes som temperamentsfulde virker mere afvigende.

Forklaringen på forskellen kan helt enkelt være, at det er mere attraktivt for forældre i Danmark at have et temperamentsfuldt barn, mens det i Grønland i mindre grad er ønskeligt, at barnet har meget temperament. Med udgangspunkt i en sådan forståelse kan dette tolkes som endnu et tegn på, at de grønlandske børn i Danmark (og deres forældre) i højere grad ligner de andre børn og forældre i Danmark, end de ligner børn og forældre i Grønland.

BØRN, DER BLIVER SLÅET ELLER DRILLET AF ANDRE BØRN

Børns relationer til andre børn er vigtige for deres udvikling. Jo ældre børnene bliver, jo større betydning har disse relationer for deres udvikling og dermed også for deres trivsel. Der er derfor direkte spurgt til, om barnet bliver slået af andre børn, og om barnet bliver drillet mere af jævnaldrende børn, end andre børn bliver.

For i alt 14 pct. af de grønlandske børn i Danmark oplyser moren, at barnet bliver slået mere end andre børn, og for 11 pct. oplyser moren, at barnet bliver drillet mere end andre børn. Der er lige mange piger og drenge, der bliver slået, mens der er en svag tendens til, at der er lidt flere drenge end piger, der bliver drillet mere end andre børn. Blandt de grønlandske børn i Grønland er der en lidt større andel, der bliver drillet, mens omtrent samme andel er blevet slået. Tallene svarer til tallene for danske børn.

For 13 pct. af de grønlandske børn i Danmark (lige mange piger og drenge) oplyser moren, at barnet har været uden for fællesskabet med jævnaldrende børn. Blandt de grønlandske børn i Grønland er der 9 pct., der har været uden for fællesskabet med jævnaldrende. (Spørgsmålet er ikke stillet i forbindelse med undersøgelsen af de danske børn.) Tallene viser, at der er en tendens til, at grønlandske børn i Danmark i højere grad er uden for fællesskabet med jævnaldrende end børn i Grønland. Forskellen er dog ikke ret stor. Alligevel vil det være væsentligt at være

opmærksom på de børn, der er uden for fællesskabet, da det måske i særlig grad vil være disse børn, der kan have problemer.

Tallene er så små, at det er vanskeligt at lave en troværdig statistisk gennemgang, men det skal alligevel nævnes. I 2005/2006 blev der med udgangspunkt i data fra SFT's børneforløbsundersøgelse udarbejdet en rapport, hvor målet var at indkredse de børn, der i særlig grad kunne have vanskeligheder (Christensen, 2006). Én af indgangsvinklerne var at pege på børn, der oftere end andre børn havde konflikter med jævnaldrende. Det blev her påvist, at der var en gruppe børn, der faktisk altid havde haft problemer med kontakten med jævnaldrende. Mødrene til denne gruppe børn fandt det desuden oftere vanskeligt at opdrage disse børn, og børnene havde hyppigere, end man kunne forvente, en placering uden for det normale område, når svarene på SDQ-skemaet blev gjort op. Måske kan det være de samme forhold, der gør sig gældende for de grønlandske børn i Danmark.

BØRN, DER ER NEMME ELLER SVÆRE AT OPDRAGE

Mødrene har svaret på, om de synes, deres barn er nemt eller svært at opdrage. Det store flertal (77 pct.) svarer, at deres barn for det meste er nemt at opdrage, mens en mindre gruppe (15 pct.) svarer, at barnet både kan være nemt og svært at opdrage. Det betyder, at i alt 92 pct. har et barn, som ikke volder specielle opdragelsesmæssige vanskeligheder, mens 8 pct. svarer, at de har et barn, som det kan være svært at opdrage. Der er på dette punkt ingen forskelle mellem piger og drenge. Resultatet svarer stort set til resultatet for grønlandske børn i Grønland og for 7-årige danske børn i Danmark.

Hvis man ser på svarene særskilt for de forskellige familietyper, er der ikke nogen forskelle. Det vil sige, at der i alle familietyper er omtrent en lige stor andel af børnene (altså de 8 pct.), som angives at være svære at opdrage. Det tyder derfor på, at man med dette spørgsmål i højere grad indfanger nogle specifikke forhold ved børnene frem for sociale eller kulturelle forskelle mellem de fire familietyper.

Sammenholdes svarene med oplysningerne om barnets SDQ-score (altså scoren i den internationale test om styrker og vanskeligheder), er der signifikante forskelle. Børn med en score, der ligger på grænsen til eller uden for normalområdet, bliver signifikant oftere karakteriseret som vanskelige at opdrage. Et resultat, der også styrker antagelsen

om, at det er specifikke forhold hos børnene, som gør dem vanskelige at opdrage.

For alle fire områder med problemer, som indgår i SDQ-scoren, altså områderne vedrørende relationer til jævnaldrende, adfærdsproblemer, hyperaktivitet og emotionelle problemer, er der en signifikant sammenhæng mellem mange problemer for barnet og morens vurdering af barnet som værende svært at opdrage.

FAMILIETYPEN OG TRIVSELSPROBLEMER

I kapitel 2 blev familierne inddelt i fire familietyper, ud fra om forældrene var grønlandske eller danske, og ud fra om moren (som barnet boede hos) var enlig eller samlevende/gift, samt om samleveren var grønlandsk eller dansk. I kapitel 3 om skolegang og fritidsaktiviteter fandt vi, at børn med problemer i skolen og børn, som ikke havde nogen fritidsaktiviteter, i højere grad kom fra familier, hvor moren var grønlander, og hvor moren ikke levede sammen med nogen.

Når vi undersøger, hvad der gælder for børn med trivselsproblemer, finder vi den samme tendens på et enkelt område, idet en markant større andel af børnene med en enlig grønlandsk mor har været uden for det sociale fællesskab med jævnaldrende.

På de øvrige områder er der ikke nogen forskelle. Børn fra de forskellige familietyper har i lige høj grad en score uden for normalområdet i testen om styrker og vanskeligheder, de bliver lige hyppigt slået og lige hyppigt drillet.

Det betyder, at for børn fra den særlige gruppe familier, hvor mor er alene og er grønlander (og hvor familien ofte har boet kortere tid i Danmark, samtidig med at barnet som regel er født i Grønland), er der en større risiko for, at barnet kommer til at opleve at være uden for det sociale fællesskab med jævnaldrende. Resultatet er for så vidt ikke overraskende. Det er børnene fra disse familier, der oplever at være mest fremmede i Danmark, ligesom det er disse børn, der har erfaringer fra livet i Grønland, samtidig med at de har en mor, der i mindre grad end de øvrige forældre har erfaringer med, hvordan man tackler både børns og voksnes vanskeligheder, når man bor i Danmark.

KONTAKT MED SOCIALFORVALTNINGEN OM BARNET

11 pct. af familierne har på et eller andet tidspunkt haft kontakt med socialforvaltningen, hvor barnet har været i fokus, og 5 pct. af familierne har fortsat kontakt. Det er færre familier, end vi fandt for de 7-årige børn i SFT's børneforløbsundersøgelse (Christensen, 2004), hvor der var 16 pct. af de 7-åriges familier, der havde haft kontakt med socialforvaltningen. Men da undersøgelsen her inddrager børn fra 3 til 14 år, kan resultatet måske afspejle forskelle relateret til alder. Forskellen er ikke så stor, at den kan betegnes som markant. To tredjedele af mødrene siger, at de selv tog initiativ til kontakten, det svarer også til, hvad vi har fundet i andre undersøgelser (Christensen & Egelund, 2002).

Det er markant oftere familier med enlige grønlandske mødre, der har haft kontakt med socialforvaltningen, dernæst familier med en grønlandsk mor og en dansk far. Familier med to samlevende grønlandere og familier med en grønlandsk far og en dansk mor har betydeligt sjældnere haft kontakt med socialforvaltningen.

BEGRUNDELSEN FOR KONTAKTEN

Knap 2 pct. af familierne, der har haft kontakt med socialforvaltningen, begrundet kontakten med, at barnet har et handicap. For disse familier kan det udelukkende være handicappet, der har begrundet kontakten, og der behøver således ikke at være sociale problemer i familierne.

Men der kan også være familier, hvor der både er tale om, at barnet har et (måske) medfødt handicap, og hvor familien også har haft kontakt med socialforvaltningen af andre grunde. Der er flere mødre, der begrundet kontakten med problemer efter skilsmisse/samlivsbrud, og som selv har kontaktet socialforvaltningen på grund af disse problemer. Det finder vi også, når vi undersøger danske familier (Christensen & Egelund, 2002). Ellers er der en del familier, hvor begrundelsen er, at skolen eller daginstitutionen mente, at socialforvaltningen skulle kontaktes.

HJÆLP FRA SOCIALFORVALTNINGEN

Kun fem familier, der har været i kontakt med socialforvaltningen, har ifølge moren ikke fået nogen hjælp. De øvrige har haft kontakt med sundhedsplejersken, haft samtaler i socialforvaltningen, fået familiebehandling og støtte i hjemmet, fået hjælp fra PPR (Pædagogisk Psykologisk Rådgiv-

ning) eller haft en aflastningsfamilie. To børn har i en periode været i plejefamilie, og to børn har i en periode været på en døgninstitution.

ER DER HJÆLP TIL FAMILIER MED BEHOV FOR HJÆLP?

Det er svært at give et præcist svar på, om de familier, der har været i kontakt med socialforvaltningen, har fået tilstrækkelig hjælp. Tallene bliver så små, at det ikke giver mening at lave statistik. Men vi har dog set på, om der er en sammenhæng mellem, om barnet har vanskeligheder, så det bliver placeret på grænsen til eller uden for normalområdet i den anvendte test om styrker og vanskeligheder, og om familien har været i kontakt med socialforvaltningen. Her finder vi en sammenhæng. For børn, der er placeret uden for normalområdet, er der en større sandsynlighed for, at der har været kontakt med socialforvaltningen. Så det tyder i hvert fald på, at der er en rimelig god udvælgelsesprocedure med hensyn til at få kontakt med familier, hvor børnene har vanskeligheder.

Det samme gælder for familier, hvor moren har oplyst om forskellige vanskeligheder. Familier med mange vanskeligheder eller med store vanskeligheder på et enkelt af de undersøgte områder har en større sandsynlighed end andre familier for at have haft kontakt med socialforvaltningen på grund af barnet. Samtidig med at det ikke er alle familier med vanskeligheder, der oplyser, at de har været i kontakt med socialforvaltningen.

Det er vanskeligt at sige, om hjælpen som sådan har været tilstrækkelig. Men vi kan dog konstatere, at der både har været tale om anbringelser uden for hjemmet, om aflastningsfamilier, om familiebehandling og støtte i hjemmet, samt, for ganske mange af børnene, hjælp fra PPR. Så på det niveau, vi kan udtale os, ser det ud til, at der har været ydet en hjælp, der ikke principielt har adskilt sig fra den hjælp, andre familier med vanskeligheder er blevet tilbudt.

OPSUMMERING

Det store flertal af de grønlandske børn, der bor i Danmark, har en helt almindelig god trivsel, der svarer til, hvad der er fundet for 7-årige (og for 11-årige) danske børn. Der er dog en større andel af de grønlandske børn, der har en score, der placerer dem på grænsen til eller uden for normalområdet på opgørelsen af styrker og vanskeligheder (SDQ), end

hvad der findes for såvel grønlandske børn i Grønland som for danske børn. Pigerne har lidt oftere emotionelle problemer, end grønlandske piger i Grønland og danske piger. Både piger og drenge, som, moren mener, er vanskelige at opdrage, er signifikant oftere placeret på grænsen til eller uden for normalområdet med deres SDQ-score.

Når det handler om hyperaktivitet, er der flere grønlandske drenge i Danmark med problemer med hyperaktivitet end i Grønland, forekomsten svarer til, hvad der findes for danske drenge.

For de grønlandske børn i Grønland fandt vi, at der var en meget stor gruppe børn – faktisk mere end halvdelen – der havde problemer i relation til jævnaldrende. Dette gjaldt ikke for de grønlandske børn i Danmark. Her lå svarene mere på linje med svarene for danske børn, nemlig at det er omkring 10 pct. af børnene, der har problemer i relation til jævnaldrende.

Børnene bliver slået og drillet af andre børn lige så hyppigt (eller lige så sjældent) som i undersøgelserne af de grønlandske børn i Grønland og de danske børn. Samtidig er der dog en lidt større andel af børnene (i forhold til grønlandske børn i Grønland), der har været uden for det sociale fællesskab med andre børn.

Det generelle indtryk er, at besvarelsene for de grønlandske børn i Danmark på de fleste områder ligger tæt på besvarelsene for de danske børn. Det vil sige, at deres trivsel i højere grad ligner de danske børns trivsel, end den ligner trivslen for de grønlandske børn, der bor i Grønland. De grønlandske børn i Danmark har således en bedre trivsel, end de grønlandske børn i Grønland har. Eneste undtagelse er, at der er flere grønlandske børn i Danmark, der har et SDQ-score, der ligger på grænsen til eller uden for det normale område. Det vil sige, at der er lidt større risiko for, at de grønlandske børn i Danmark har nogle vanskeligheder, som kræver voksenhjælp at få løst.

Der er en svag tendens til, at børn fra familier med en enlig grønlandsk mor lidt hyppigere har en SDQ-score, der ligger uden for normalområdet. På de andre mål for trivsel er der ikke nogen sammenhænge mellem de forskellige trivselsmæssige problemer og de forskellige familiegrupper. Der er således ikke nogen sikker sammenhæng mellem trivselsmæssige problemer og barnets indplacering i de fire forskellige familieformer.

FAMILIERNES RESSOURCER

I dette kapitel samler vi informationerne om familiernes sociale og omsorgsmæssige ressourcer, som tilsammen danner den familiemæssige baggrund for barnets opvækst. Vi gennemgår nærmere bestemt oplysninger om:

- Forældrenes skolegang og erhvervsuddannelse (forældre, der lever sammen med barnet)
- Familiens økonomi
- Forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet
- Forældrenes muligheder for at give børnene omsorg
- Familiens sociale netværk.

På hvert af de fem områder skelnes mellem, om familien klarer sig helt almindeligt godt, eller om familien har særlige vanskeligheder. Familier, der klarer sig almindeligt godt på fire af de fem områder, karakteriseres som ressourcestærke. Familier, der klarer sig godt på i alt tre af de fem områder, karakteriseres som delvist resourcesvage, og familier, der højst klarer sig godt på to af de fem områder, karakteriseres som resourcesvage.

MORENS SKOLEGANG OG ERHVERVSUDDANNELSE

Hvis moren bor sammen med enten barnets far eller en ny partner, har vi indhentet oplysninger om skolegang og erhvervsuddannelse for begge voksne. Hvis moren er alene, har vi kun indhentet oplysninger om hendes skolegang og erhvervsuddannelse. Det er forskelligt, om forældrene har gået i skole i Grønland, i Danmark eller eventuelt i begge lande. Tabel 5.1 viser, hvor moren har gået i skole, inddelt efter, hvilken familietype der er tale om.

TABEL 5.1

Mødrene fordelt efter, om deres skolegang har fundet sted henholdsvis udelukkende i Grønland, både i Grønland og Danmark eller udelukkende i Danmark. Opgjort separat for de fire forskellige familietyper. Procent.

	Udelukkende i skole i Grønland	I skole både i Grønland og i Danmark	Udelukkende i skole i Danmark	Pct. i alt
Grønlandsk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	68	4	28	100
Grønlandsk mor, der lever sammen med dansk mand	37	29	34	100
Dansk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	8	80	11	100
Enlig grønlandsk mor	48	19	33	100
Samlet for alle mødre	37	34	29	100

Anm.: Opgørelsen er baseret på 478 besvarelser.

I familier med to grønlandske forældre er der den største andel mødre, der udelukkende har gået i skole i Grønland (68 pct.), mens der er den næststørste andel i gruppen af enlige mødre (48 pct.). Samlet set er der dog ganske mange mødre, der enten udelukkende har gået i skole i Danmark, eller som har gået i skole både i Grønland og i Danmark.

AFGANGSEKSAMEN I SKOLEN FOR MØDRENE

18 pct. af mødrene har ikke nogen afgangseksamen fra skolen, og yderligere 10 pct. er begyndt på gymnasium eller lignende uden at få nogen afgangseksamen. Den største andel mødre uden afgangseksamen fra skolen findes blandt de enlige grønlandske mødre, hvor 35 pct. af mødrene har sluttet skolen uden afgangseksamen. Andelen uden afgangseksamen blandt grønlandske mødre, der lever sammen med en grønlandsk mand, er dog næsten lige så høj – her er der 32 pct. uden afgangseksamen. Andelen blandt grønlandske mødre, der lever sammen med en dansk mand, er lidt mindre, her er der 28 pct. uden afgangseksamen. Blandt de danske mødre er der 15 pct., der ikke har nogen afgangseksamen fra skolen.

I den anden ende af skalaen er der i alt 44 pct. af de danske mødre, der har en studentereksamen eller tilsvarende. Det samme gælder for 26 pct. af de grønlandske mødre, der lever sammen med en dansk mand, for 15 pct. af de grønlandske mødre, der lever sammen med en grønlandsk mand, og for 11 pct. af de enlige grønlandske mødre. På dette punkt er der således markante forskelle mellem de forskellige familietyper.

MORENS ERHVERVSUDDANNELSE

Samlet har i alt 77 pct. af mødrene en kortere eller længere erhvervsuddannelse. Også her gør forskelle sig gældende for mødrene fra de fire forskellige familietyper. 96 pct. af de danske mødre har en erhvervsuddannelse, 77 pct. af de grønlandske mødre, der lever sammen med en dansk mand, har en erhvervsuddannelse, mens henholdsvis 67 pct. af de grønlandske mødre, der lever sammen med en grønlandsk mand, og 64 pct. af de enlige grønlandske mødre har en erhvervsuddannelse.

FARENS SKOLEGANG OG ERHVERVSUDDANNELSE

Fædrene har i langt højere grad end mødrene udelukkende gået i skole i Danmark, men det afspejler primært, at der er mange danske fædre i undersøgelsen. Blandt de danske fædre, der lever sammen med en grønlandsk kvinde, har 93 pct. udelukkende gået i skole i Danmark, 4 pct. har gået i skole både i Danmark og i Grønland, mens de sidste 3 pct. af de danske fædre udelukkende har gået i skole i Grønland.

Blandt de grønlandske fædre, der lever sammen med en dansk kvinde, har 19 pct. udelukkende gået i skole i Grønland, 48 pct. har gået i skole både i Grønland og i Danmark, og 33 pct. har udelukkende gået i skole i Danmark.

For de grønlandske fædre, der lever sammen med en grønlandsk kvinde, findes der 35 pct., der udelukkende har gået i skole i Grønland, 44 pct., der både har gået i skole i Grønland og i Danmark, 19 pct., der udelukkende har gået i skole i Danmark, og 2 pct., hvor der ikke er oplysninger om skolegangen.

AFGANGSEKSAMEN I SKOLEN FOR FÆDRENE

Fædrene har i højere grad end mødrene fået en afgangseksamen fra skolen. Mens 35 pct. af mødrene sluttede skolen uden nogen afgangseksamen, gælder det samme for 28 pct. af fædrene. I alt 27 pct. af de danske fædre, der lever sammen med en grønlandsk kvinde, har afsluttet skolegangen uden nogen afgangseksamen. Det samme gælder for 25 pct. af de grønlandske fædre, der lever sammen med en dansk kvinde, og for 30 pct. af de grønlandske fædre, der lever sammen med en grønlandsk kvinde.

I alt 25 pct. af de danske fædre, 29 pct. af de grønlandske fædre, der lever sammen med en dansk kvinde, og 13 pct. af de grønlandske fædre, der lever sammen med en grønlandsk kvinde, har afsluttet skolegangen med en studentereksamen eller lignende.

Selvom forskellene mellem de forskellige familietyper er mindre, end i resultaterne for mødrenes afgangseksamen, er tendensen alligevel den samme, nemlig at familier med en grønlandsk far og en dansk mor samt familier med en dansk far og en grønlandsk mor i højere grad end familier, hvor begge forældre er grønlændere, har gennemført en skolegang, der er blevet afsluttet med en studentereksamen eller lignende (de enlige mødres tidligere samlever/børnenes fædre er ikke med i denne opgørelse).

FARENS ERHVERVSUDDANNELSE

I alt 86 pct. af fædrene har en erhvervsuddannelse. Flest fædre med en erhvervsuddannelse ses blandt de grønlandske fædre, der lever sammen med en dansk kvinde – her har 89 pct. af fædrene en erhvervsuddannelse. Blandt de danske fædre, der lever sammen med en grønlandsk kvinde, er der 86 pct., der har en erhvervsuddannelse, og blandt de grønlandske

fædre, der lever sammen med en grønlandsk kvinde, er der 78 pct. af fædrene, der har en erhvervsuddannelse.

Fordelingen af fædre med en erhvervsuddannelse følger således fordelingen af fædre i de tre relevante familietyper med en afgangseksamen fra skolen.

UDDANNELSESMÆSSIGE RESSOURCER

I den samlede opgørelse af familiernes ressourcer opgøres de uddannelsesmæssige ressourcer på den måde, at familier, hvor mindst én af de voksne ikke har en erhvervsuddannelse, karakteriseres som en familie med svage ressourcer på dette område.

TABEL 5.2

Andel familier med mindst én voksen uden nogen erhvervsuddannelse i hver af de fire familietyper. Procent.

	Andel familier med mindst én voksen uden erhvervsuddannelse	Samlet antal
Grønlandsk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	44	54
Grønlandsk mor, der lever sammen med dansk mand	31	239
Dansk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	14	93
Enlig grønlandsk mor	36	94
Samlet for alle familier	30	480

Samlet er der 70 pct. af familierne, hvor mindst én af de voksne har en erhvervsuddannelse (tallet omfatter både samlevende og enlige forældre). Det betyder, at der er 30 pct. af familierne, hvor der er mindst én af de voksne (eventuelt begge voksne), som ikke har nogen erhvervsuddannelse. Tabel 5.2 viser for hver af de fire forskellige familietyper, hvor stor en andel af familier der findes, hvor mindst én voksen ikke har nogen erhvervsuddannelse.

FAMILIERNES ØKONOMISKE RESSOURCER

Familiernes økonomiske ressourcer er dels belyst via et spørgsmål om, hvordan den interviewede mor alt i alt bedømmer familiens økonomi, dels et spørgsmål om familiens samlede bruttoindtægt i 2007.

Mødrene oplever generelt, at familierne har en god økonomi. For i alt 66 pct. af familierne oplyser moren, at familien har en god eller særdeles god økonomi, for 27 pct. af familierne oplyser moren, at økonomien er nogenlunde, og for i alt 7 pct. af familierne svarer moren, at familien har en dårlig økonomi (se tabel 5.3).

TABEL 5.3

Mødrene fordelt efter deres bedømmelse af familiens økonomi. Opgjort separat for de fire forskellige familiegrupper. Procent.

	God/sær- deles god økonomi	Nogenlunde økonomi	Dårlig økonomi	Procent i alt	Antal
Grønlandsk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	61	32	7	100	54
Grønlandsk mor, der lever sammen med dansk mand	76	17	7	100	239
Dansk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	76	21	4	101	93
Enlig grønlandsk mor	33	54	13	100	94
Samlet for alle mødre	66	27	7	100	480

Anm.: Procentangivelserne er afrundede og summer derfor ikke nødvendigvis til 100.

Samlet er der faktisk tale om, at familierne oplever, at de har en lidt bedre økonomi, end de danske børnefamilier i SFT's børneforløbsundersøgelse (Christensen, 2004, 2006). Dette kan dog til dels skyldes udvalget af deltagende familier, hvor den relativt lave svarprocent blandt de udtrukne familier kan tyde på, at de socialt mest udsatte familier ikke har deltaget i undersøgelsen.

Hvis svarene gøres op fordelt på de forskellige familietyper – som i tabel 5.3 – finder vi, at en større andel af de enlige grønlandske mødre oplever, at de har en dårlig eller eventuelt en nogenlunde økonomi.

BRUTTOINDTÆGT I 2007

80 pct. af familierne har oplyst, hvor stor familiens bruttoindtægt var i 2007. I knap en fjerdedel af alle familier er bruttoindtægten mere end 600.000 kr. For godt en fjerdedel er bruttoindtægten mellem 400.000 og 600.000 kr. Indtægten afspejler, at såvel kvinden som manden i en del af familierne har et højt uddannelsesniveau.

19 pct. af familierne har en bruttoindtægt på mellem 200.000 og 400.000 kr., og 10 pct. af familierne har en bruttoindtægt under 200.000 kr.

Der er en god sammenhæng mellem bruttoindtægten og morens bedømmelse af familiens økonomi. Det er således også, når det handler om bruttoindtægten, de enlige grønlandske mødre, der har den dårligste økonomi.

I den samlede opgørelse af familiens økonomi tager vi udgangspunkt i morens bedømmelse af familiens økonomi. Dels fordi alle mødre har oplyst, hvordan de bedømmer familiens økonomi, dels fordi der er så god en overensstemmelse mellem de to mål, at det forekommer forsvarligt.

Familier, hvor moren oplyser, at familiens økonomi er dårlig, bliver karakteriseret som familier med svage ressourcer på dette område. Det drejer sig om i alt 7 pct. af familierne i undersøgelsen.

MORENS TILKNYTNING TIL ARBEJDSMARKEDET

I alt 73 pct. af de interviewede mødre har haft arbejde henholdsvis i 2007 og 2008. De resterende 27 pct. af mødrene har enten været uden for arbejdsmarkedet eller været arbejdsløse i mindst en del af ét af de to år. Enkelte mødre er hjemmearbejdende, ligesom der er enkelte, der har haft barselsorlov i et af årene. Samlet set er der i alt 66 pct. af mødrene, der uden afbrydelse har haft arbejde både i 2007 og 2008.

Tabel 5.4 viser fordelingen af mødre, der i 2008 henholdsvis har haft arbejde hele året, har været arbejdsløse eller ikke har været erhvervsaktive. Det fremgår, at det i særlig grad er danske mødre med en grønlandsk mand og i nogen grad grønlandske mødre med en dansk mand, der har haft arbejde (henholdsvis 82 pct. og 75 pct.).

Grønlandske mødre med en grønlandsk mand har i lidt mindre grad haft arbejde hele året (70 pct.), mens der især blandt de enlige grønlandske mødre er en mindre andel, der har haft arbejde hele året (62 pct.).

Blandt mødre, der ikke har været erhvervsaktive, finder vi den modsatte rækkefølge, nemlig flest enlige grønlandske mødre (11 pct.) og dernæst grønlandske mødre med en grønlandsk mand.

TABEL 5.4

Mødrene fordelt efter, om de henholdsvis ikke har været arbejdsløse, har været arbejdsløse eller ikke er erhvervsaktive i 2008. Opgjort separat for de fire forskellige familietyper. Procent.

	Har ikke været arbejdsløs	Har været arbejdsløs	Er ikke er- hvervsaktiv	Procent i alt	Antal
Grønlandsk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	70	22	7	99	54
Grønlandsk mor, der lever sammen med dansk mand	75	20	5	100	239
Dansk mor, der lever sammen med grøn- landsk mand	82	13	5	100	93
Enlig grønlandsk mor	62	28	11	101	94
Samlet for alle mødre	73	20	6	99	480

Anm.: Procentangivelserne er afrundede og summer derfor ikke nødvendigvis til 100.

Tabel 5.5 viser mødrenes arbejdsmæssige situation udtrykt ved deres hovedbeskæftigelse i 2008. Familier med en dansk mor og en grønlandsk mand har de bedst uddannede mødre, her ser vi, at disse familier også har den største andel mødre, der er ansatte som funktionærer eller tjenestemænd. Tilsvarende finder vi flest ufaglærte i familierne med to voksne grønlændere.

I alle fire familietyper er der desuden mødre, som aktuelt er under uddannelse, 17 pct. af mødrene både i familierne med to samlevende grønlandske forældre og i familierne med en enlig grønlandsk mor er således under uddannelse. I alt 10 pct. af de grønlandske mødre med en dansk mand og 3 pct. af de danske mødre med en grønlandsk mand er under uddannelse.

TABEL 5.5

Mødrene fordelt efter deres hovedbeskæftigelse i 2008. Opgjort separat for de fire forskellige familietyper. Procent.

	Selv- stændig	Fag- lært	Ufag- lært	Funktionær eller tjene- stemand	Under uddan- nelse	Andet ¹	Procent i alt	Antal
Grønlandsk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	2	13	31	24	17	13	100	54
Grønlandsk mor, der lever sammen med dansk mand	4	11	15	45	10	15	100	239
Dansk mor, der lever sammen med grøn- landsk mand	3	20	6	54	3	14	100	93
Enlig grøn- landsk mor	1	13	18	22	17	29	100	94
Samlet for alle mødre	3	14	16	40	11	16	100	480

1. Kategorien 'andet' dækker over førtidspensionister, hjemmearbejdende, kontanthjælpsmodtagere, personer på revalidering og dagpengemodtagere.

FARENS TILKNYTNING TIL ARBEJDSMARKEDET

I de familier, hvor moren lever sammen med en mand, har faren/samleveren i langt højere grad end moren haft en fast tilknytning til arbejdsmarkedet både i 2007 og i 2008. Kun henholdsvis 7 pct. og 8 pct. har været uden arbejde i de to år. Tilsvarende er der kun enkelte af mændene, der er uden for arbejdsmarkedet.

Hvis tilknytningen til arbejdsmarkedet sammenholdes med de fire forskellige familietyper, er der begge år udpræget flest mænd i gruppen af familier med to grønlandske voksne (familietype A), der er arbejdsløse. Knap en fjerdedel af mændene i denne familietype er arbejdsløse, mens 4 pct. ikke er erhvervsaktive. I de familier, hvor moren er grønlænder, og faren er dansker, og i de familier, hvor moren er dansker, og faren er grønlænder, er der enkelte personer, der ikke er erhvervsaktive, ligesom der kun er 7 pct. af mændene, der er arbejdsløse.

TABEL 5.6

Mødrenes samlevere fordelt efter deres hovedbeskæftigelse i 2008.
Opgjort separat for de fire forskellige familietyper. Procent.

	Selv- stændig	Fag- lært	Ufag- lært	Funktionær eller tjene- stemand	Under uddan- nelse	Andet ¹	Procent i alt	Antal
Grønlandsk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	4	33	11	31	6	15	100	54
Grønlandsk mor, der lever sammen med dansk mand	11	26	11	40	4	8	100	235
Dansk mor, der lever sammen med grøn- landsk mand	9	34	7	41	4	5	100	85
Samlet for alle familier	10	29	10	39	4	8	100	374

1. Kategorien 'andet' dækker over førtidspensionister, hjemmearbejdende, kontanthjælpsmodtagere, personer på revalidering og arbejdsløshedsdagpengemodtagere.

Det fremgår af tabel 5.6 (ligesom i gennemgangen af familiernes uddannelse), at flertallet af mændene har en uddannelse, og at det især er i familier med en grønlandsk mor og en dansk far samt i familier med en dansk mor og en grønlandsk far, at fædrene er ansat som funktionær eller tjenestemand. Desuden viser tabellen, at det kun er en mindre del af mændene, i alt 4 pct., der er under uddannelse.

SAMLET OM ARBEJDSMÆSSIGE RESSOURCER

Samlet har mændene en god tilknytning til arbejdsmarkedet. Ser vi på de fire forskellige familietyper, fremgår det dog, at mænd fra familier med to voksne grønlændere har en dårligere tilknytning, her er 22 pct. af mændene arbejdsløse i 2008, mens 4 pct. af mændene ikke er erhvervsaktive.

Kvinderne har en lidt ringere tilknytning til arbejdsmarkedet. Blandt de enlige grønlandske mødre har kun 62 pct. en fast tilknytning til arbejdsmarkedet i 2008, mens 70 pct. af mødrene i familier med to grøn-

landske voksne har en fast tilknytning til arbejdsmarkedet. I familier med enten en dansk far eller en dansk mor har der været en større andel af mødrene med en fast tilknytning til arbejdsmarkedet.

Tabellerne 5.5 og 5.6 giver et overblik over henholdsvis mødrenes og fædrenes beskæftigelse. Det fremgår, at der er flere voksne med ufaglærte job i familier med to voksne grønlændere, og flere voksne med funktionær- eller tjenestemandstillinger i familier med en grønlandsk far og en dansk mor. Desuden fremgår det, at der kun er enkelte familier, hvor de voksne er uddannelsessøgende. Flere kvinder end mænd er uddannelsessøgende.

TABEL 5.7

Andelen af familier med mindst én arbejdsløs voksen i 2008. Opgjort separat for de fire forskellige familietyper. Procent.

	Mindst én voksen arbejdsløs i 2008	Samlet antal
Grønlandsk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	35	54
Grønlandsk mor, der lever sammen med dansk mand	24	239
Dansk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	16	93
Enlig grønlandsk mor	28	94
Samlet for alle familier	25	480

I den videre opgørelse af familiernes ressourcer vil familier med mindst én voksen, der var arbejdsløs i 2008, blive karakteriseret som familier med svage ressourcer på dette område. Samlet handler det om i alt 25 pct. af familierne, men som tabel 5.7 viser, er der en meget stor forskel på andelen af familier med mindst én voksen, der har været arbejdsløs i 2008.

Det fremgår, at der er den største andel familier med mindst én arbejdsløs i 2008 i familietypen med to voksne grønlændere, og dernæst enten i familier, hvor moren er grønlænder og enlig, eller familier, hvor moren er grønlænder og samlevende med en dansk mand.

FAMILIERNES OMSORGSMÆSSIGE RESSOURCER

I dette afsnit ser vi på mødre (og til dels forældre), der på forskellig vis har personlige vanskeligheder, som kan betyde, at de har vanskeligere end andre forældre ved at give deres børn den nødvendige omsorg. Målet er at finde andelen af børn, der lever i familier, hvor de voksne selv har så store vanskeligheder, at der er risiko for, at børnene kommer til at leve med større eller mindre omsorgssvigt. Da spørgsmålene er stillet til børnenes mødre, er det bortset fra spørgsmål om alkoholmisbrug og brug af hash kun mødrenes vanskeligheder, der belyses.

Børnenes mødre har fået stillet spørgsmål om, hvorvidt de har forskellige psykiske belastninger, om de lever i en familie, hvor moren udsættes for vold, om familiens voksne har et alkohol- eller hashmisbrug, og om moren som barn var udsat for seksuelle overgreb.

Vi ved, at forhold som psykiske belastninger, vold mod moren, alkohol- og hashmisbrug medfører, at barnet generelt har et vanskeligere liv end andre børn, ligesom vi ved, at sådanne forhold kan medføre en øget risiko for, at barnet bliver udsat for omsorgssvigt. Det er gennem årene dokumenteret i rigtig mange undersøgelser, herunder også i en række udgivelser fra SFI (se fx Christensen, 2006).

Betydningen af, om moren har været udsat for seksuelle overgreb som barn, er medtaget, fordi undersøgelsen om børn i Grønland viste, at mødre, der havde været udsat for seksuelle overgreb, havde større sandsynlighed for at have et alkoholmisbrug (Christensen et al., 2009). Desuden viste undersøgelsen, at drenge, hvis mødre havde været udsat for seksuelle overgreb, havde flere (sociale) vanskeligheder med jævnaldrende i skolen, mens der ikke var en tilsvarende sammenhæng for pigerne. Vi ved ikke, om man kan tale om årsag og virkning, kun at forholdene hyppigt optræder samtidig. Vi har derfor valgt at inddrage oplysninger om, hvorvidt moren var udsat for seksuelle overgreb som barn som endnu et element i karakteristikken af forældrenes ressourcer.

Det vil sige, at vi undersøger forekomsten af i alt fem forhold: psykiske belastninger for moren, vold mod moren, de voksnes alkoholmisbrug, de voksnes brug af hash, og om mor har været udsat for seksuelle overgreb som barn. I alle tilfælde har vi det udgangspunkt, at de nævnte forhold kan give barnet et vanskeligere liv og medføre en øget risiko for, at barnet er udsat for omsorgssvigt. Der kunne for så vidt også

være andre forhold, som det kunne være relevant at undersøge, men der er kun data om de fem nævnte forhold.

FORSKELLE I DE FIRE FAMILIETYPEN

Med udgangspunkt i inddelingen af undersøgelsens familier i fire forskellige familietyper (henholdsvis begge forældre er grønlandske, moren er grønlandsk og lever sammen med en dansk mand, moren er dansk og lever sammen med en grønlandsk mand, og moren er grønlandsk og har ikke nogen samlever) ser vi på, om der er en eller flere af de fire anvendte familietyper, hvor der i særlig grad er mange problemer og dermed færre ressourcer til omsorg hos forældrene. Det giver et billede af, hvor stor en andel af børnene i de fire familietyper, der i særlig grad lever i risiko for svigtende omsorg.

Målet er primært at nå frem til en karakteristik af forholdene for grønlandske børn i Danmark. I det omfang, der er relevante data, vil vi dog også foretage en sammenligning med forholdene for børn i Grønland (Christensen et al., 2009) og forholdene for 7-årige danske børn (Christensen, 2004).

MØDRE MED FORSKELLIGE PSYKISKE BELASTNINGER

I spørgsmålene vedrørende mødrenes psykiske belastninger har vi spurgt ind til, i hvor høj grad børnenes mødre gennem det seneste år har været udsat for en række forskellige vanskeligheder, som erfaringsmæssigt kan medføre en øget risiko for omsorgssvigt. Besvarelserne beror alle på mødrenes subjektive vurderinger, men de mødre, der svarer, at de har oplevet alle eller næsten alle belastningerne, har formentlig et vanskeligt liv, som derfor kan medføre mindre opmærksomhed på barnet.

Vi har oplysninger om seks forskellige forhold, som hver især kan være en belastning, der kan have indflydelse på, hvor mange kræfter en mor har til at give sit barn den nødvendige omsorg. Vi har spurgt, om moren inden for det sidste år har:

- oplevet angst eller 'dårlige nerver'
- følt sig depressiv
- haft søvnproblemer
- følt, at hun ikke kunne klare de daglige problemer
- haft træthedsfornemmelser

- følt, det var svært at have overskud til barnet.

Det er belastninger, som alle mennesker i perioder kan opleve i større eller mindre grad. Og på den måde er det en normal del af livet. Men hvis man oplever alle eller de fleste belastninger, vil der formentlig være tale om, at man har det svært, og at det kan være vanskeligt at overskue og klare dagligdagen. Forekomsten af belastninger er derfor med i undersøgelsen for at få et – af flere – signaler om, hvilke børn der i særlig grad kan have en risiko for ikke at få en tilstrækkelig omsorg.

Det fremgår af tabel 5.8, at der er mange mødre, der oplever de forskellige belastninger. Træthedsfornemmelser er det, der oftest er blevet oplevet af mødrene. Samtidig er der omkring en fjerdedel, der har oplevet hver af de øvrige fem belastende oplevelser.

TABEL 5.8

Mødrene fordelt efter, om de inden for det seneste år har oplevet forskellige psykiske belastninger. Procent.

	Ja	Nej	Procent i alt	Antal
Angst eller dårlige nerver	22	78	100	473
Følt sig depressiv	28	72	100	473
Søvnproblemer	29	71	100	473
Ikke kunnet klare de daglige problemer	26	74	100	473
Træthedsfornemmelser	46	54	100	473
Svært at have overskud til barnet	22	78	100	473

Anm.: 9 mødre har ikke svaret.

Det er forskelligt, hvor mange belastende oplevelser den enkelte mor har haft. 5 pct. af mødrene har oplevet samtlige seks belastninger, og 7 pct. har oplevet fem af de seks belastninger. 37 pct. af mødrene har ikke oplevet nogen af belastningerne, og 18 pct. har kun oplevet en enkelt belastning, se tabel 5.9.

Børn, hvis mødre har oplevet mindst fem af de nævnte belastninger (i alt 12 pct.), er de børn, der i denne undersøgelse karakteriseres som børn med øget risiko for svigt i omsorgen. Børn, hvis mødre højst har oplevet en enkelt belastning (i alt 55 pct.), karakteriseres som børn,

hvor der på dette område ikke er nogen øget risiko for svigtende omsorg, mens de resterende børn (i alt 33 pct.) er i en midtergruppe, hvor der måske kan være en øget risiko for svigt i omsorgen.

TABEL 5.9

Mødrene fordelt efter, hvor mange af de forskellige belastninger de har oplevet inden for det seneste år. Procent.

	Andel mødre
Ingen belastninger	37
1 belastning	18
2 belastninger	15
3 belastninger	9
4 belastninger	9
5 belastninger	7
6 belastninger	5
Procent i alt	100
Antal	473

Anm.: 9 mødre har ikke svaret.

PSYKISKE BELASTNINGER I FORSKELLIGE FAMILIETYPER

Når vi ser på, hvordan belastningerne fordeler sig på de forskellige familietyper, finder vi, at der er flest familier med en enlig grønlandsk mor, hvor moren har mere end én belastning, dernæst er der flest familier, hvor begge forældre er grønlændere, der har mere end én belastning. Forskellene er dog ikke signifikante, når vi sammenholder alle fire forskellige familietyper. Ser vi derimod udelukkende på forskellen mellem enlige grønlandske mødre samt mødre med en grønlandsk samlever og de to øvrige familietyper, er forskellen signifikant. Det vil sige, at det ser ud til, at det i særlig grad er de enlige grønlandske mødre og grønlandske mødre med en grønlandsk samlever, der har det svært.

FAMILIER MED FYSISK VOLD MOD MOR

Mødrene er spurgt om, hvorvidt de inden for det seneste år har været udsat for fysisk vold fra en ægtefælle/samlever, og om de i samme periode har været udsat for trusler om fysisk vold fra en ægtefælle/samlever.

97 pct. af mødrene svarer, at de inden for det sidste år hverken har været udsat for fysisk vold eller for trusler om vold fra en ægtefælle, mens 3 pct. svarer, at de har været udsat for vold eller trusler.

Samtidig oplyser godt halvdelen (i alt 56 pct.) af de mødre, der ikke lever sammen med barnets biologiske far (og som nu enten lever alene eller sammen med en anden mand), at fysisk vold fra samleveren var en medvirkende grund til, at de blev skilt. Flertallet af disse mødre lever i dag som enlige mødre, og i undersøgelsen tilhører de den familietype, der består af enlige grønlandske mødre.

Når vi ser på, om der er nogle familietyper, der i særlig grad har været udsat for fysisk vold, finder vi, at det i lidt højere grad er de grønlandske mødre, der har været udsat for vold. Dette skal dog tages med et vist forbehold, da tallene er meget små.

Den samlede andel mødre, der har været udsat for vold eller trusler om vold fra en samlever, svarer så nogenlunde til, hvad vi finder blandt danske ægtefæller/samlevere (Christensen, 2004), mens det er langt under det tal, der er fundet i Grønland. I undersøgelsen *Grønlandske børn* (Christensen et al., 2009) var der 15 pct. af mødrene, der oplyste, at de havde været udsat for fysisk vold, og 5 pct., der havde været udsat for trusler om vold.

FAMILIER MED ALKOHOLPROBLEMER

I interviewene har vi også stillet en række spørgsmål om forbrug af alkohol. Spørgsmålene handler om såvel morens eget forbrug af alkohol som samleverens forbrug. Vi har spurgt, om moren eller samleveren har været i behandling for alkoholmisbrug, hvor hyppigt moren/samleveren bliver beruset, når der drikkes alkohol, og hvorvidt moren mener, at hun selv eller samleveren har et alkoholproblem.

Kun i ganske få tilfælde mener moren, at familien har et alkoholproblem. Enkelte mødre har været i behandling for alkoholproblemer, og det samme gælder for enkelte samleverer. Alligevel er der kun 1 pct. af mødrene, der mener, de selv har et alkoholproblem, og 1 pct. af mødrene, der mener, deres samlever har et alkoholproblem.

Det er udelukkende enten grønlandske mødre, der lever sammen med en dansk mand, eller grønlandske mødre, der lever alene, der mener, de selv har et alkoholproblem. Ingen mødre fra de to andre familietyper (to samlevende/gifte grønlændere eller grønlandsk far og dansk mor)

mener, de har et alkoholproblem. De samlever, som mødrene mener, har alkoholproblemer, kommer fra alle typer familier med to voksne.

Alkoholproblemer er normalt noget, man ikke taler om. I undersøgelser, hvor der spørges om alkoholforbrug, er det derfor også almindeligvis forventet, at de oplyste tal ligger under de reelle tal. Det kan meget vel også gælde her, at der er flere familier med alkoholproblemer, end tallene giver indtryk af.

Andelen af familier med alkoholproblemer er nogenlunde lige så stor i SFI's børneforløbsundersøgelse (Christensen, 2004). Også i den undersøgelse opgav ganske få familier, at de havde et alkoholproblem. Når vi kan sige, at der formentlig er mindst 5 pct. danske børn, der vokser op i en familie, hvor der er (eller har været) alkoholproblemer, hænger det sammen med, at der er mange fraskilte danske familier (cirka 20 pct.), hvor moren oplyser, at alkoholmisbrug hos samleveren har været en medvirkende årsag til skilsmissen.

Blandt de grønlandske familier i undersøgelsen finder vi langt flere familier med alkoholproblemer. Der er i alt 27 pct. af skilsmisserne, hvor alkoholmisbrug nævnes som én af begrundelserne for skilsmisse. Det betyder, at der samlet er i alt cirka 11 pct. af de grønlandske børn i Danmark, der har levet i en familie, hvor der i hvert fald i en periode har været mindst én voksen, der har haft et alkoholmisbrug. Børn, der lever med en enlig mor, har en større risiko for at leve eller have levet i en familie med alkoholproblemer.

Når vi ser på de tilsvarende oplysninger fra undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009), finder vi langt større tal. 15 pct. af mødrene i Grønland oplyser, at der aktuelt er alkoholproblemer i familien, og lige så mange oplyser, at de selv eller deres samlever tidligere har været i behandling for alkoholmisbrug. Det betyder, at omkring 30 pct. af børnene i Grønland i det mindste i en periode af deres barndom har levet i en familie med alkoholproblemer.

FAMILIER MED BRUG AF HASH

Der er kun få familier, hvor moren oplyser, at der er et forbrug af hash. 3 pct. af mødrene oplyser, at de selv har et forbrug af hash, og 2 pct. oplyser, at deres samlever bruger hash. Ofte (men ikke nødvendigvis) vil det være sådan, at hvis det er en familie med to voksne, vil begge bruge hash.

Hvis vi ser på, hvem der bruger hash, så er der ingen af de danske mødre, der siger, at de selv bruger hash. Og flertallet af de grønland-

ske mødre, der bruger hash, er enlige grønlandske mødre. Både danske og grønlandske samleverer kan bruge hash. I 19 pct. af de familier, hvor moren ikke levede sammen med barnets far, var forbrug af hash eller narkotika én af flere grunde til skilsmissen.

Vi har ikke samme type tal for forbrug af hash i danske børnefamilier, men det vil nok ikke være urimeligt at forvente nogenlunde samme svar fra danske børnefamilier, som vi fik i undersøgelsen af grønlandske børn i Danmark.

Vi har oplysninger fra Grønland, da vi har stillet de samme spørgsmål i undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009). Her fandt vi, at der i hele landet var 10 pct. af børnenes forældre, der røg hash. Hashbruget i Grønland er dog afhængigt af, hvor man bor, da det er forskelligt, hvor let det er at købe hash. I Øst- og Nordgrønland er der ikke meget tilgængelig hash, og der var da næsten heller ikke nogen forældre fra de dele af landet, der brugte hash. I Sydgrønland, hvor det er langt nemmere at købe hash, var der 17 pct. af mødrene, der oplyste, at enten hun selv, samleveren eller begge brugte hash.

MØDRE UDSAT FOR SEKSUELT MISBRUG SOM BØRN

I alt 20 pct. af mødrene oplyser, at de har været udsat for seksuelt misbrug. De grønlandske mødre har signifikant oftere end de danske mødre været udsat for seksuelt misbrug, se tabel 5.10.

TABEL 5.10

Andel mødre, der har været udsat for seksuelt misbrug som barn.
Opgjort separat for de fire forskellige familietyper. Procent.

	Udsat for seksuelt misbrug som barn	Antal
Grønlandsk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	31	54
Grønlandsk mor, der lever sammen med dansk mand	20	239
Dansk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	7	92
Enlig grønlandsk mor	29	94
Samlet for grønlandske mødre	24	387
Samlet for alle mødre	20	479

Ligesom det blev fundet i *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009), er andelen af grønlandske mødre, der har været udsat for seksuelt misbrug som barn, høj. Specifikt for de grønlandske mødre i Danmark er der 24 pct., der har været udsat for seksuelt misbrug som barn, mens 35 pct. af mødrene til børn i Grønland har været udsat for seksuelt misbrug som barn.

Samtidig skal det bemærkes, at 7 pct. af de danske mødre (gift med grønlandske mænd) oplyser, at de var udsat for seksuelt misbrug som barn. Så vidt vi ved, er der ikke tidligere stillet et sådan spørgsmål i en dansk undersøgelse.

Kun ganske få mødre havde aktiv viden eller mistanke om, at deres barn havde været udsat for seksuelle overgreb. Dette svarer også til, hvad der blev fundet i undersøgelsen af børn i Grønland. Det skal bemærkes, at det ikke er udtryk for, hvad børnene rent faktisk har været udsat for, det er kun et udtryk for morens viden.

SAMLET OM OMSORGSMÆSSIGE RESSOURCER

I de foregående har vi gennemgået en lang række vanskeligheder, som alle kan være med til at svække ressourcerne til at give børnene omsorg. Fordelingen af de forskellige vanskeligheder på de interviewede mødre viser, at tendensen er, at der er mere end én af de nævnte vanskeligheder i de berørte familier. I alt er der 70 pct. af de interviewede familier, der ikke har nogen af de nævnte problemer.

Hvis det seksuelle misbrug holdes helt uden for opgørelsen, er der i alt 85 pct. af familierne, der ikke har nogen af de nævnte problemer. Det vil sige, at der i nogle af de familier, hvor moren er blevet seksuelt misbrugt som barn, ikke findes andre af de nævnte problemer.

I den samlede opgørelse karakteriseres de familier, der har vanskeligheder på mere end ét af de nævnte områder, som familier med vanskeligheder med deres muligheder for at give børnene omsorg. I alt 15 pct. af familierne har sådanne vanskeligheder.

Andelen af familier med vanskeligheder i deres muligheder for at give børnene omsorg fordeler sig forskelligt i de forskellige familietyper. Blandt de enlige grønlandske mødre findes den største andel af familier med vanskeligheder, så kommer familier med to voksne samlevende grønlændere, dernæst familier med en grønlandsk mor og en dansk far

og endelig en langt mindre andel blandt familier med en dansk mor og en grønlandsk far, se tabel 5.11.

TABEL 5.11

Andel familier, der har vanskeligheder med hensyn til muligheder for at give barnet omsorg. Opgjort separat for de fire forskellige familietyper og samlet. Procent.

	Familier med én af de nævnte vanskeligheder	Antal
Grønlandsk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	39	54
Grønlandsk mor, der lever sammen med dansk mand	29	239
Dansk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	14	93
Enlig grønlandsk mor	41	94
Samlet for alle familietyper	30	480

Når resultaterne gøres op samlet, findes det, at i knap en tredjedel af familierne er der kun én af de gennemgåede vanskeligheder, mens i alt 15 pct. af familierne har mere end én af de nævnte vanskeligheder. Disse familier karakteriseres som familier med vanskeligheder med hensyn til at give børnene omsorg

FAMILIERNES SOCIALE NETVÆKSRRESSOURCER

Omtrent halvdelen af alle familierne har egen familie boende i samme by, som de selv bor i. Der er ikke nogen markante forskelle mellem de fire familietyper.

Samlet er der 49 pct. af familierne i undersøgelsen, der oplyser, at de næsten altid eller ofte får hjælp fra familien, hvis der er vanskeligheder i forbindelse med pasningen af børnene, se tabel 5.12.

Hyppigheden af den hjælp, der gives fra familien, er afhængig af, hvor tæt de undersøgte familier bor på deres egen (eller deres samlevers) familie. Men det samlede mønster afspejler, at det især er familier, hvor enten moren eller faren er dansk, der får meget hjælp fra egen familie.

Men man kan selvfølgelig også få hjælp fra andre end familien. Det er der mange, der gør, idet de kan nævne en eller flere personer, der sædvanligvis stiller op, når der er brug for det.

TABEL 5.12

Familierne fordelt efter, om de henholdsvis næsten altid, ofte, en gang imellem, sjældent eller simpelthen aldrig får hjælp af egen familie, hvis der er vanskeligheder med pasning af børn. Opgjort separat for de fire forskellige familietyper. Procent.

	Næsten altid/ofte	En gang imel- lem/sjældent	Aldrig	I alt	Antal
Grønlandsk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	43	20	37	100	54
Grønlandsk mor, der lever sammen med dansk mand	52	27	21	100	239
Dansk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	59	26	15	100	93
Enlig grønlandsk mor	37	30	33	100	94
Samlet for alle familier	49	27	24	100	480

Alligevel er der 27 pct., der oplyser, at de ikke har nogen, som de kan forvente at få hjælp fra. Igen er andelen, der ikke har nogen, som de kan forvente at få hjælp fra, forskellig i de fire familietyper. Se tabel 5.13.

Af tabel 5.13 fremgår det, at det er blandt de enlige grønlandske mødre, at der findes den mindste andel familier, der ikke har nogen, de sædvanligvis får hjælp fra. I den samlede opgørelse af familiens ressourcer, vil familier, der oplyser, at de ikke har nogen, de sædvanligvis får hjælp fra, blive karakteriseret som familier med problemer inden for området socialt netværk.

TABEL 5.13

Andel familier, der ikke får hjælp af nogen, hvis der er vanskeligheder i forbindelse med barnets pasning. Opgjort separat for hver af de fire forskellige familietyper og samlet. Procent.

	Familier, der ikke har nogen, der hjælper	Antal
Grønlandsk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	33	54
Grønlandsk mor, der lever sammen med dansk mand	31	237
Dansk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	20	92
Enlig grønlandsk mor	20	94
Samlet for alle familier	27	477

AFSLUTTENDE OM FAMILIERNES RESSOURCER

Dette kapitel har fokuseret på familiernes sociale og omsorgsmæssige ressourcer. Der er gjort rede for forældrenes skolegang og erhvervsuddannelse, familiens økonomi, forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet, forældrenes muligheder for at give børnene omsorg og familiens sociale netværk. Undervejs er der redegjort for undersøgelsens informationer på de forskellige områder, ligesom der for hvert område er redegjort for, hvad der karakteriseres som henholdsvis almindeligt godt og problematisk. Tabel 5.14 viser den procentvise andel familier med problemer inden for hvert af de fem områder.

Listet op på denne måde kan familiernes vanskeligheder måske se lidt overvældende ud. Samlet er der dog primært tale om, at mange voksne ikke har nogen erhvervsuddannelse, at mange har en ustabil tilknytning til arbejdsmarkedet, og at en hel del familier har begrænsede sociale ressourcer.

Det forhold, at der er mange uden nogen erhvervsuddannelse, og at der er mange med en ustabil tilknytning til arbejdsmarkedet, svarer til, hvad der tidligere er fundet (Togeby, 2002), mens der ikke tidligere har været sat tal på andelen af familier med begrænsede sociale ressourcer.

TABEL 5.14

Andel familier, der har problemer inden for henholdsvis erhvervsuddannelse, økonomi, tilknytning til arbejdsmarkedet, mulighed for at give børnene omsorg og socialt netværk. Procent.

Har problemer på området:	Andel af alle familier
Erhvervsuddannelse	30
Økonomi	7
Tilknytning til arbejdsmarkedet	25
Muligheder for at give omsorg	15
Sociale ressourcer	27

Anm.: Opgørelsen er baseret på 480 besvarelser.

I den samlede opgørelse af familiernes ressourcer foretages opgørelsen – som nævnt i kapitlets start – på den måde, at familier, der klarer sig almindeligt godt på mindst fire af de fem områder, karakteriseres som ressourcestærke, familier, der klarer sig godt på i alt tre af de fem områder, karakteriseres som delvist resourcesvage, og familier, der højst klarer sig godt på to af de fem områder, karakteriseres som resourcesvage.

Det betyder, at der er:

- 73 pct. ressourcestærke familier
- 16 pct. delvist resourcesvage familier
- 11 pct. resourcesvage familier.

Familiernes ressourcer er opgjort på den samme måde for de 7-årige børns familier i SFI's børneforløbsundersøgelse og for familierne i undersøgelsen *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009).

For de danske børn i børneforløbsundersøgelsen finder vi, at der er 80 pct. ressourcestærke familier, 13 pct. delvis ressourcestærke familier og 7 pct. resourcesvage familier. Det betyder, at familierne til de grønlandske børn i Danmark samlet set har svagere ressourcer end danske børns familier.

Når resultaterne sammenholdes med forholdene for familierne i Grønland, finder vi til gengæld, at de grønlandske familier i Danmark har flere ressourcer, end familierne har i Grønland. I Grønland er der 62 pct. ressourcestærke familier, 26 pct. delvist resourcesvage familier og 12 pct. resourcesvage familier. Forskellen udgøres af, at der er flere res-

sourcestærke familier blandt de grønlandske børns familier i Danmark og færre delvist ressourcetsvage familier, mens der er en lige stor andel af ressourcetsvage grønlandske familier henholdsvis i Grønland og i Danmark, se tabel 5.15.

TABEL 5.15

Familierne fordelt efter, om de er henholdsvis sourcestærke, delvist ressourcetsvage og ressourcetsvage. Opgjort for de tre undersøgelser af børn i Grønland, grønlandske børn i Danmark og danske familier til 7-årige børn i Danmark. Procent.

	Familier i Grønland ¹	Grønlandske familier i Danmark	Danske familier i Danmark ²
Ressourcestærke	62	73	80
Delvist ressourcetsvage	26	16	13
Ressourcetsvage	12	11	7

1. Tallene stammer fra *Børn i Grønland* (Christensen et al., 2009).

2. Fra *7 års børneliv* (Christensen, 2004).

RESSOURCER I DE FIRE FORSKELLIGE FAMILIETYPEN

Hvis vi ser på familiernes ressourcer i de fire forskellige familietyper, toner der dog et lidt andet billede frem end det ovenstående (se tabel 5.16). Familier med en dansk mor og en grønlandsk far er særdeles sourcestærke. I disse familier er der næsten ingen ressourcetsvage familier, og andelen af sourcestærke familier er større end gennemsnittet for familierne i SFI's børneforløbsundersøgelse.

Familier med en grønlandsk mor og en dansk far klarer sig også rimelig godt. Der er lidt færre sourcestærke familier end i SFI's børneforløbsundersøgelse og lidt flere ressourcetsvage familier. Samlet er der dog tale om familier, der klarer sig stort set lige så godt som andre helt almindelige danske familier.

Familier med en enlig grønlandsk mor står ressourcemæssigt svagere end gennemsnittet i SFI's børneforløbsundersøgelse. Der er færre sourcestærke familier og flere ressourcetsvage familier.

Familier med to voksne grønlændere står endnu svagere ressourcemæssigt. Her er der langt færre sourcestærke familier end i SFI's børneforløbsundersøgelse og også færre sourcestærke familier, end

hvad der er gennemsnittet i Grønland, tilsvarende er der flere ressource-svage familier.

Blandt familier med én grønlandsk og én dansk voksen er der signifikant flere ressourcestærke familier, end i familier med enten to grønlandske eller én grønlandsk voksen. Og tilsvarende er der signifikant færre ressource-svage familier i familier med én dansk voksen, end der er i familier med enten én eller to grønlandske voksne.

TABEL 5.16

Familierne fordelt efter, om de er ressourcestærke, delvist ressource-svage eller ressource-svage. Opgjort samlet og separat for hver af de fire forskellige familietyper. Procent.

	Ressource- stærke	Delvist res- source-svage	Ressource- svage	I alt
Grønlandsk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	57	24	19	100
Grønlandsk mor, der lever sammen med dansk mand	73	16	11	100
Dansk mor, der lever sammen med grønlandsk mand	87	12	1	100
Enlig grønlandsk mor	68	18	14	100
Samlet for alle mødre	73	16	12	100

Anm.: Opgørelsen er baseret på besvarelser fra 476 mødre.

FAMILIER MED ÉN DANSK VOKSEN

Familier med én dansk voksen har stort set ressourcer som alle andre familier i Danmark. De lever i vid udstrækning som andre familier i Danmark. Børnene i disse familier har det tilsvarende på samme måde som andre børn i Danmark. Der er i disse familier ikke fundet flere børn med forskellige trivselsmæssige vanskeligheder, end hvad der er fundet i andre familier i Danmark.

FAMILIER MED TO GRØNLANDSKE VOKSNE ELLER EN ENLIG VOKSEN GRØNLÆNDER

Familier med to grønlandske voksne eller en enlig voksen grønlænder har færre ressourcer end de øvrige familier. Andelen af familier, der karakteriseres som henholdsvis ressourcestærke, delvist ressourcestærke eller ressource svage ligner i højere grad andelen blandt familier i Grønland end blandt almindelige danske familier i SFI's børneforløbsundersøgelse.

På de felter, hvor børnenes skolemæssige og trivselsmæssige forhold er undersøgt, gælder det da også, at disse grønlandske børn i Danmark har flere problemer end gennemsnittet af børn i Danmark.

Familier med to grønlandske voksne eller en enlig voksen grønlænder beskriver sig – ligesom de øvrige familier – som familier, der er i gang med at blive danske. Længt de fleste familier karakteriserer deres barn som dansk, og det er kun de færreste børn, der taler grønlandsk.

Med familiernes færre ressourcer må man dog forvente, at det vil være langt sværere for disse familier at få et godt liv i Danmark end for de øvrige familier, og det må derfor i særlig grad være disse familier, som det vil være vigtigt at få øje på og at finde støttemuligheder for, hvis man skal medvirke til, at grønlandske børn i Danmark får et godt liv.

LITTERATUR

- Baviskar, S. & Dahl, K.M. (2008): *11-årige børns fritidsliv og trivsel*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 08:34.
- Bengtsson, T.T. & Jakobsen, T.B. (2009): *Institutionsanbringelse af unge i Norden. En komparativ undersøgelse af lovgrundlag, institutionsformer og udviklingstendenser*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 09:12.
- Bjørkøe, J.A. (2008): *Vejen fra hjertet*. København: Kofoeds skole.
- Christensen, E. (2004): *7 års børneliv. Velfærd, sundhed og trivsel hos børn født i 1995*. København: Socialforskningsinstituttet. 04:13.
- Christensen, E. (2006): *Opvækst med særlig risiko. Analyse af data fra børnefølgingsundersøgelsen for danske børn og for børn med anden etnisk baggrund*. København: Socialforskningsinstituttet. 04:06.
- Christensen, E. & Egelund, T. (2002): *Børnesager. Evaluering af den forebyggende indsats*. København: Socialforskningsinstituttet. 02:10.
- Christensen, E., Kristensen, L.G. & Baviskar, S. (2009): *Børn i Grønland. En kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 09:01.
- Christensen, E. & Sloth, D.A. (2005): *Børn med anden etnisk baggrund ved skolestart*. København: Socialforskningsinstituttet. 05:05.

- Christoffersen, M.N. (1998): *Spædbarnsfamilien. Rapport nr. 1 fra forløbsundersøgelsen af børn født i efteråret 1995*. København: Socialforskningsinstituttet. 97:25.
- Det Grønlandske Hus i Odense (2005): *Grønlanderes sociale vilkår på Fyn*.
- Foreningen Grønlandske Børn (2008): *Årsrapporten for 2008*. København.
- Goodman, R. (1997): The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38, 581-586.
- Goodman, R. (2001): Psychometric Properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40, 1337-1345.
- Goodman, R., Meltzer, H., & Bailey, V. (1998): The Strengths and Difficulties Questionnaire: A pilot study on the validity of the self-report version. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 7, 125-130.
- Goodman, R. & Scott, S. (1999): Comparing the Strengths and Difficulties Questionnaire and the Child Behavior Checklist: Is small beautiful? *Journal of Abnormal Child Psychology*, 27, 17-24.
- Mattsson, C., Hestbæk, A.-D. & Andersen, A.R. (2008): *11-årige børns hverdagsliv og trivsel. Resultater af SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 08:16.
- Obel, C., Heiervang, E., Rodriguez, A., Heyerdahl, S., Smedje, H., Sourander, A., Guðmundsson, O.O., Clench-Aas, J., Christensen, E., Heian, F., Mathiesen, K.S., Magnússon, P., Njarðvík, U., Koskelainen, M., Rønning, J.A., Stormark, K.M. & Olsen, J. (2004): The Strengths and Difficulties Questionnaire in the Nordic Countries. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 13, supplement 2.
- Olsen, B.M. (2008): *Fritidsliv i børnehøjde. Beretninger fra udsatte børn*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 08:06.
- Socialministeriet (2003): *Hvidbog om socialt udsatte grønlandere i Danmark*.
- Togeby, L. (2002): *Grønlandere i Danmark. En overset minoritet*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2009

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 09:01 Christensen, E., Kristensen, L.G. & Baviskar, S.: *Børn i Grønland. En kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel*. 145 s. ISBN 978-87-7487-923-7. Kr. 150,00.
- 09:02 Christensen, E., Kristensen, L.G. & Baviskar, S.: *Kalaallit nunaanni meeqqat. Meeqqat 0-imiit 14-it ilanngullugit ukiullit ilaqutariillu atugarissaarnerannik misissuineq*. 172 s. ISBN: 978-87-7487-924-4. Kr. 150,00.
- 09:03 Deding, M. & Filges, T.: *Danske lønmodtageres arbejdstid. En register-analyse baseret på lønstatistikken*. 160 s. 978-87-7487-925-1. Kr. 160,00.
- 09:04 Thuesen, F., Schademan, H.K., Jensen, S., Holt, H. & Høst, A.: *A-kasserne og den aktive beskæftigelsespolitik*. 216 s. ISBN: 978-87-7487-928-2. Kr. 220,00.
- 09:05 Larsen, B. & Høgelund, J.: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2008*. 98 s. ISBN: 978-87-7487-927-5. Kr. 100,00
- 09:06 Ellerbæk, L.S. & Graversen, B.K.: *Evalueringsaf jobcentrenes ligestil-lingsindsats*. 80 s. ISBN: 978-87-7487-929-9. Kr. 80,00.

- 09:07 Bengtsson, S. & Røgeskov, M.: *At skabe netværk. En evaluering af 22 socialpsykiatriske projekter i 15M-puljen*. 132 s. ISBN: 978-87-7487-930-5. Kr. 130,00.
- 09:08 Andersen, D. & Järvinen, M.: *Skadesreduktion i praksis. Behandlingstilbud til opiatmisbrugere i København*. 214 s. ISBN: 978-87-7487-931-2. Kr. 210,00.
- 09:09 Bengtsson, S. & Cayuelas Mateu, N.: *Beskyttet beskæftigelse. En kortlægning*. 118 s. ISBN: 978-87-7487-932-9. Kr. 110,00.
- 09:10 Deding, M. & Gerstoft, F.: *Børnefattigdom i Danmark 2002-2006*. 58 s. ISBN: 978-87-7487-933-6. Kr. 60,00.
- 09:11 Holt, H., Hvid, H., Grosen, S.L. & Lund, H.L.: *It, køn og psykisk arbejdsmiljø i administrativt arbejde*. 180 s. ISBN: 978-87-7487-935-0. Kr. 180,00.
- 09:12 Bengtsson, T.T. & Jakobsen, T.B.: *Institutionsanbringelse af unge i Norden. En komparativ undersøgelse af lovgrundlag, institutionsformer og udviklingstendenser*. 318 s. ISBN: 978-87-7487-936-7. Kr. 300,00.
- 09:13 Heltberg, T.: *Den sociale stofmisbrugsbehandling. De frivillige organisationers perspektiv. Del 1*. 228 s. ISBN: 978-87-7487-940-4. Netpublikation.
- 09:14 Sørensen, M., Skov, D., Ellersgaard, C.H., Larsen, A.G. & Stamer, N.B.: *Den sociale stofmisbrugsbehandling. Brugernes og de pårørendes perspektiv. Del 2*. 480 s. ISBN: 978-87-7487-941-1. Netpublikation.
- 09:15 Andersen, D.: *Den sociale stofmisbrugsbehandling. Behandlingstilbud og metoder. Del 3*. 308 s. ISBN: 978-87-7487-942-8. Netpublikation.
- 09:16 Sørensen, M.: *Den sociale stofmisbrugsbehandling. Kvalitetsudvikling og kvalitetsstandarder. Del 4*. 216 s. ISBN: 978-87-7487-943-5. Netpublikation.
- 09:17 Andersen, D. & Skov, D.: *Den sociale stofmisbrugsbehandling. Visitation og sagsbehandling. Del 5*. 294 s. ISBN: 978-87-7487-944-2. Netpublikation.
- 09:18 Sørensen, M. & Pedersen, K.B.: *Den sociale stofmisbrugsbehandling. Resultater af behandlingen. Del 6*. 268 s. ISBN: 978-87-7487-945-9. Netpublikation.
- 09:19 Benjaminsen, L., Andersen, D. & Sørensen, M.: *Den sociale stofmisbrugsbehandling i Danmark. Hovedrapport*. 397 s. 978-87-7487-946-6. Kr. 400,00.
- 09:20 Bach, H.B.: *Lediges motivation og forsørgelse. Lediges forsørgelse 2 år efter interview om jobmotivation*. 55 s. ISBN: 978-87-7487-947-3. Kr. 55,00.
- 09:21 Larsen, B., Jonassen, A.B. & Høgelund, J.: *Personer med handicap. Helbred, beskæftigelse og fortidspension 1995-2008*. 111 s. 978-87-7487-948-0. Kr. 110,00.

- 09:22 Jørgensen, M.: *En effektmåling af efterlønsreformen af 1999. Reformens betydning for arbejdsudbuddet*. 194 s. ISBN: 978-87-7487-949-7. Kr. 200,00.
- 09:23 Deding, M. & Olsson, M.: *Hverdagsliv for 11-årige børn med anden etnisk baggrund end dansk. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995*. 105 s. ISBN: 978-87-7487-950-3. Kr. 100,00.
- 09:24 Egelund, T., Christensen, P.S., Jakobsen, T.B., Jensen, T.G. & Olsen, R.F.: *Anbragte børn og unge. En forskningsoversigt*. 255 s. ISBN: 978-87-7487-951-0. Kr. 250,00.
- 09:25 Benjaminsen, L.: *Hjemløshed i Danmark 2009. National kortlægning*. 139 s. ISBN: 978-87-7487-952-7. Kr. 140,00.
- 09:26 Knudsen, L.: *Børn og unge anbragt i slægten. En sammenligning af slægtsanbringelser og anbringelser i traditionel familiepleje*. 169 s. ISBN: 978-87-7487-953-4. Kr. 170,00.
- 09:27 Nielsen, A.A. & Christoffersen, M.N.: *Børnehavens betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt*. 101 s. ISBN: 978-87-7487-954-1. Kr. 100,00.
- 09:28 Schmidt, G., Graversen, B.K., Jakobsen, V., Jensen, T.G. & Liversage, A.: *Ændrede familiesammenføringsregler. Hvad har de nye regler betydet for pardannelsesmonstret blandt etniske minoriteter?* 189 s. ISBN: 978-87-7487-955-8. Kr. 190,00.
- 09:29 Bengtsson, S., Heidemann, J., Jensen, T.G., Tange, J. & Wolff, E.S.: *Kortlægning af de særlige dagtilbud til børn efter § 32. En status to år efter kommunalreformen*. 143 s. ISBN: 978-87-7487-957-2. Kr. 140,00.
- 09:30 Schademan, H.K., Holt, H., Jensen, S. & Weatherall, C.D.: *Virk-somheders sociale engagement. Årbog 2009*. 185 s. ISBN: 978-87-7487-958-9. Kr. 190,00.
- 09:31 Bach, H. & Milhøj, A.: *Review af Arbejdsmarkedsstyrelsens survey om rekruttering*. 94 sider. ISBN: 978-87-7487-959-6. Kr. 100.
- 10:01 Henriksen, A.C.: *Coaching af sygedagpengemodtagere. En pilotundersøgelse med eksperimentelt design*. 69 sider. ISBN: 978-87-7487-961-9. Kr. 70,00.
- 10:02 Lausten, M., Mølholt, A.-K., Hansen, H. & Jensen, V.M.: *Introduktion til dialogprojektet. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 1*. 97 sider. ISBN: 978-87-7487-962-6. Kr. 100,00.
- 10:03 Christensen, E.: *Grønlandske børn i Danmark*. 89 sider. ISBN: 978-87-7487-963-3. Kr. 90,00.

GRØNLANDSKE BØRN I DANMARK

Dette er den første systematiske undersøgelse af grønlandske børn i Danmark. Rapporten kortlægger de grønlandske børns familieforhold, trivsel og opvækstvilkår og identificerer særlige risikogrupper. Undersøgelsens resultater sammenlignes desuden med en tilsvarende undersøgelse af grønlandske børn i Grønland og en undersøgelse af danske børn i Danmark.

Undersøgelsen viser, at langt de fleste grønlandske børn i Danmark trives godt. De fleste børn har en grønlandsk mor og en dansk far. Børnene i disse familier klarer sig generelt lige så godt som de danske børn.

En mindre del af børnene har to grønlandske forældre, men bor ofte kun sammen med moren. Børnene i disse familier har generelt flere problemer end andre børn i undersøgelsen. På de områder, hvor resultaterne kan sammenlignes, har de dog færre problemer end børnene i Grønland.

Alle børn taler dansk, mens kun en mindre del taler grønlandsk. Mødrene beskriver i de fleste tilfælde børnene som danske, selvom de har grønlandske aner.

Rapporten er finansieret af Egmont Fonden, Helsefonden og SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.